

Palveluopas

MONIKULTTUURISUUS VOIMAVARAKSI
POHJOIS-KARJALASSA -PROJEKTI

1. JOHDANTO	3
2. PERUSPALVELU / SOSIAALIPALVELUT	4
2.1. LASTEN PÄIVÄHOITO.....	4
2.2. KASVATUS- JA PERHENEUVOLAT	4
2.3. PERHEASIAIN NEUVOTTELUKESKUS	5
2.4. LASTENSUOJELU	5
2.5. HUOSTAANOTTO	5
2.6. TOIMEENTULOTUKI.....	5
2.7. VANHUKSET.....	6
2.8. VAMMAISPALVELUT	6
2.9. PÄIHDEHUOLTO (A-KLINIKKA)	7
2.10. TURVAKOTI (PERHETUKIKESKUS)	7
2.11. SOSIAALIASIAMIES.....	7
3. TERVEYSPALVELUT	8
3.1. KESKUSSAIRAALA.....	8
3.2. TERVEYSKESKUKSET	8
3.3. APTEEKIT.....	9
3.4. MIELENTERVEYSKESKUS	9
3.5. KOTISAIRAANHOITO.....	10
3.6. TYÖTERVEYSHUOLTO	10
3.7. ULKOMAALAISEN TERVEYSPALVELUT	10
4. SUOMALAINEN KOULUTUSJÄRJESTELMÄ	11
4.1. SUOMEN KOULUTUSJÄRJESTELMÄ	11
4.2. ESIOPETUS	11
4.3. PERUSKOULU	11
4.4. TOISEN ASTEEN KOULUTUS	12
4.5. KORKEA-ASTEEN KOULUTUS	13
4.6. AIKUISKOULUTUS	15
4.7. NÄYTTÖTUTKINNOT.....	16
4.8. MAAHANMUUTTAJAKOULUTUS	16
5. KANSANELÄKELAITOS (KELA)	17
5.1. ELÄKE.....	18
5.2. SAIRASVAKUUTUS	19
5.3. TYÖTTÖMYYSTURVA	19
5.4. KELAN TUKI PERHEELLE	20
5.5. LASTEN PÄIVÄHOITO.....	21
5.6. KUNTOUTUS JA SAIRAUKSIEN EHKÄISY	22
5.7. VAMMAISETUUDET	22
5.8. YLEINEN ASUMISTUKI	23
5.9. OPINTOTUKI.....	23
5.10. SOTILASAVUSTUS.....	25
6. VEROTOIMISTO	25
6.1. VEROKORTTI.....	26
6.2. VEROILMOITUS	26
6.3. VEROLIPPU JA VEROTODISTUS.....	26
6.4. SUOMESSA ALLE KUUSI KUUKAUTTA ASUVIEN VEROTUS	27
7. TYÖVOIMATOIMISTO	27

7.1.	SUOMEN TYÖMARKKINAT	28
7.2.	TYÖVOIMATOIMISTO JA TYÖNHAKU.....	29
7.3.	ITSENÄINEN TYÖNHAKU.....	30
7.4.	TYÖTTÖMYYS	33
7.5.	TYÖVOIMATOIMISTON KANSAINVÄLISET PALVELUT	34
7.6.	TYÖVOIMATOIMISTON MUITA PALVELUITA	34
7.7.	ULKOMAILLA SUORITETTujen TUTKINTOJEN RINNASTAMINEN.....	35
7.8.	TYÖSOPIMUS.....	35
7.9.	TASA-ARVO TYÖELÄMÄSSÄ	36
8.	OIKEUSLAITOS.....	37
8.1.	MAAHANMUUTTAJAT.....	37
8.2.	SUOMEN KANSALAIKUUS.....	38
8.3.	OIKEUDENKÄYNTI.....	39
8.4.	OIKEUSAPUTOIMISTOT JA ILMAINEN OIKEUDENKÄYNTI.....	40
8.5.	VELKANEUVOJA.....	40
9.	PANKKIPALVELUT.....	41
9.1.	TILIN AVAAMINEN.....	41
9.2.	LASKUJEN MAKSAMINEN	41
9.3.	MAKSUHÄIRINTÄ JA LUOTTOTIEDOT	41
10.	KULTTUURI- JA VAPAA-AIKA	42
10.1.	JOENSUUN KULTTUURIPALVELUT.....	42
10.2.	KIRJASTOT	42
10.3.	JOENSUUN KAUPUNGINTEATTERI JA –ORKESTERI.....	42
10.4.	POHJOIS-KARJALAN MUSEO JA TAIDEMUSEO	43
10.5.	JOENSUUN VAPAAOPISTO	43
10.6.	JOENSUUN URHEILU- JA LIKUNTAMAHDOLLISUUDET	43
10.7.	JÄRJESTETYT LIKUNTAVUOROT.....	44
10.8.	TALVIURHEILULAJEJA	45
11.	USKONTO.....	45
12.	JÄRJESTÖ- JA KANSALAISTOIMINTA JA KOHTAAMISPAIKAT.....	47
12.1.	KANSAINVÄLINEN KOHTAAMISPAIKKA AURORA	47
12.2.	KANSALAISTALO.....	48
12.3.	SUOMEN PUNAINEN RISTI (SPR).....	48
12.4.	MANNERHEIMIN LASTENSUOJELULIITTO (MLL).....	49
12.5.	JOENSUUN NNKY RY.	49

1. JOHDANTO

Tämä palveluopas on tarkoitettu Joensuussa ja Pohjois-Karjalassa asuville maahanmuuttajille. Oppaassa on tietoa erilaisten virastojen palveluista, vapaa-aika- ja kulttuuripalveluista, seurakuntatoiminnasta sekä erilaisista yhdistyksistä ja kohtaamispaikoista. Tiedot on päivitetty vuonna 2003.

Palveluoppaan tekijät etsivät tiedot esimerkiksi esitteistä ja www-sivuilta. Palveluoppaassa on tietoa maahanmuuttajille helpolla suomen kielellä eli selkokielellä. Palveluopas löytyy myös internetistä osoitteesta: <http://www.pkky.fi/aurora> Kun luet palveluopasta internetistä, saat samalla paljon linkkejä, joista löydät lisätietoa. Linkeistä löydät sivut, joista saat uusimman tiedon asioista.

Palveluopas löytyy myös venäjän ja englannin kielillä.

Hyviä lukuhetkiä toivottavat palveluoppaan tekijät!

Sisältö: Olukemi Okuntuyi, Marita Koukkari, Tuija Lemmetyinen

Selkokieli: Marita Koukkari

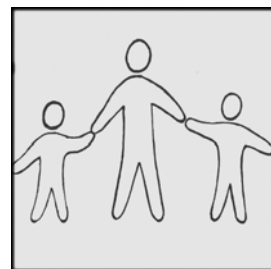
Venäjän kieli: Andrei Suni, Russian Key Tmi

Englannin kieli: Susanna Maaranen, Oy Aurinkolehto Ltd

Kuvat: Arina Lakhan

2. PERUSPALVELU / SOSIAALIPALVELUT

Peruspalvelut / Sosiaalipalvelut ovat kaikissa kunnissa. Ne tarkoittavat seuraavia asioita:

2.1. Lasten päivähoido

Suomessa on laki, joka sanoo, että kunnan täytyy järjestää lapselle päivähoidopaikka, jos isä ja äiti haluavat. Päivähoidopaikka on turvallinen paikka lapselle. Päivähoidon tarkoitus on myös auttaa isää ja äitiä, kun he kasvattavat ja hoitavat lasta. Päivähoidopaikassa on ihmisiä, jotka auttavat ja neuvovat isää ja äitiä, jos lapsella on esimerkiksi ongelmia. Hoitajat ja vanhemmat voivat miettiä yhdessä, mikä on parasta lapselle.

Millä tavalla päivähoidopaikka voi hakea?

Päivähoidopaikkaa täytyy hakea neljä kuukautta ennen kuin lapsi päivähoidopaikkaa tarvitsee. Jos vanhemmat eivät osaa sanoa, milloin lapsi tarvitsee hoitopaikkaa, sitä täytyy hakea kaksi viikkoa ennen kuin lapsi tarvitsee hoitopaikan. Hakupapereita saa päiväkodista, sosiaalitoimistosta tai Kelasta.

Kunnan päivähoido

Päivähoidomaksu ei ole kaikille lapsille sama, vaan se voi olla 0 – 185 euroa. Maksu on pieni, jos perheessä on esimerkiksi monta lasta ja äidin ja isän tulot ovat pienet.

Kunnan perhepäivähoido

Kunnan perhepäivähoidotaja hoitaa lapsia omassa kodissaan. Perhepäivähoidotajalla voi olla myös omia lapsia. Perhepäivähoidotajalla voi olla 4 pientä lasta hoidossa. Kela maksaa myös kunnan perhepäivähoidosta samalla tavalla kuin päiväkodissa.

Yksityinen perhepäivähoidotaja tai yksityinen päiväkot

Yksityinen päivähoito ei ole kunnan järjestämä hoito. Silloin päivähoiton maksu on yleensä isompi kuin Kelan raha. Kelan rahan nimi on palveluseteli. Vanhemmat maksavat itse lopun hoitomaksusta.

Sosiaalityö:

<http://www.vn.fi/stm/suomi/pao/julkaisut/soshuolt/soshu5.htm>

2.2. Kasvatus- ja perheneuvolat

Kasvatus- ja perheneuvolat auttavat lapsiperheitä, jos perheessä on ongelmia. Vanhemmat saavat apua ja neuvoja, jos lapsella on ongelmia koulussa, kotona jne. Kasvatus- ja perheneuvolan palvelut ovat ilmaisia.

Yhteystiedot (osoite, puhelinnumero jne.):

http://www.jns.fi/palvelut/peruspalvelut_uusi/

2.3. Perheasiain neuvottelukeskus

Perheasiain neuvottelukeskus on evankelisluterilaisen seurakunnan ja kaupungin palvelukeskus. Sinne voi mennä keskustelemaan, jos on ongelmia esimerkiksi parisuhteessa. Keskus auttaa ihmisiä erilaisissa kriisitilanteissa. Keskus toimii kristilliseltä pohjalta, mutta sinne voi mennä, vaikka ei kuulu kirkkoon.

Lisätietoa:

<http://www.evl.fi/srk/joensuu/pnk/index.htm>

2.4. Lastensuojelu

Lastensuojelu tarkoittaa, että sosiaalityöntekijät auttavat lasta ja perhettä ongelmissa. Jos lapsella on ongelmia, sosiaalityöntekijä voi järjestää

- tukihenkilön tai tukiperheen, joka auttaa perhettä ja lasta, kun lapsi asuu kotona
- sijaisperheen tai laitoshoidon, jossa lapsi voi asua vähän aikaa
- perheneuvontaa tai terapiaa, jossa lapsi ja perhe voivat puhua ongelmista ja saada apua

Nämä palvelut lapsi voi saada, jos lapsen huoltaja (äiti ja/tai isä) haluaa. Yli 12-vuotias lapsi voi itse sanoa, mitä hän haluaa.

Lisätietoa:

<http://www.lastensuojelu.net/>

2.5. Huostaanotto

Huostaanotto tarkoittaa, että sosiaalityöntekijät päättävät, että lapsi ei voi asua kotona, koska koti ei ole lapselle turvallinen paikka asua. Koti ei ole turvallinen, jos perheessä on niin paljon ongelmia, että lapsen terveys on vaarassa. Silloin lapsi voi asua jossakin toisessa perheessä tai jossakin lastensuojelulaitoksessa. Lapsi voi muuttaa takaisin kotiin, jos perheen ongelmat selviävät.

Huostaanottojen määrä on lisääntynyt Suomessa viime vuosina.

Lisätietoa:

<http://www.ouka.fi/sote/lastensuojelu/>

2.6. Toimeentulotuki

Jos ihmisellä on rahaongelmia, hän voi saada rahaa sosiaalitoimistosta. Rahan nimi on toimeentulotuki. Toimeentulotuki on rahaa perusasioihin, esimerkiksi ruokaan, sähkölaskuun, vuokraan jne. Kun toimeentulotukea hakee, täytyy näyttää pankkitili 2 kuukauden ajalta. Sosiaalivirkailija katsoo, paljonko tilille on tullut rahaa ja paljonko tililtä on mennyt rahaa.

Jos toimeentulotukea hakee, täytyy kertoa perheen kaikki tulot ja menot. Tulot ovat esimerkiksi palkka, työttömyysturva, lapsilisä, eläke, opintoraha jne. Tuloa on myös omaisuus ja kaikki raha pankkitilillä. Tämän jälkeen sosiaalivirkailija laskee hakijan ja perheen kaikki menot. Menoja ovat esimerkiksi vuokra, sähkölasku, pienet lääkärimaksut jne. Jos rahaa on liian vähän perusasioihin, sosiaalitoimisto maksaa toimeentulotukea hakijalle.

Toimeentulotukea voi hakea sosiaalivirastosta. Ensin täytyy saada aika sosiaalivirkailijalle. Kun haluat varata ajan, mene tai soita sosiaalitoimiston / peruspalveluviraston neuvontaan. Samalla on hyvä kysyä, mitä papereita täytyy ottaa mukaan, kun menet sosiaalivirkailijan luokse. Kerro myös, jos tarvitset tulkkia.

Lisätietoa, lomakkeita:

<http://www.hel.fi/sosv/palvelut/toimeentuloturva/toimeentulotuki.htm>

2.7. Vanhukset

Suomessa on noin 16% kansasta yli 65-vuotiaita. Prosenttiluku kasvaa koko ajan. Vanhalle ihmiselle on erilaisia sosiaalipalveluja. Vanha ihminen saa apua, kun hän tarvitsee sitä esimerkiksi seuraavasti:

- Vanhus voi saada kotiin ateriapalvelun eli hän saa ruokaa kotiin joka päivä.
- Päivällä vanhukset voivat mennä päivähoitopaikkaan, jossa he voivat käydä syömässä, harrastamassa erilaisia asioita ja tapaamassa muita ihmisiä.
- Vanhuksen luona voi käydä kodinhoitaja. Kodinhoitaja auttaa vanhusta kotona. Kodinhoitaja voi tehdä ruokaa, antaa lääkkeitä jne. Hän voi myös käydä esimerkiksi pankissa ja kaupassa.
- Jos vanhus ei voi asua yksin, hän voi asua vanhusten palvelutalossa. Palvelutalossa vanhuksella on oma asunto. Palvelutalossa on ruokala ja hoitaja vanhuksia varten.
- Jos vanhus ei voi asua kotona tai palvelutalossa, hän voi asua vanhainkodissa. Vanhainkoti on melkein samanlainen paikka kuin sairaala.
- Jos esimerkiksi vanhan ihmisen sukulainen eli omainen haluaa hoitaa vanhusta, kunta voi maksaa hänelle rahaa vanhuksen kotihoidosta. Rahan nimi on omaishoidon tuki.

Lisätietoa:

http://www.jns.fi/palvelut/peruspalvelut_uusi/

2.8. Vammaispalvelut

Vammainen ihminen on invalidi. Hän voi olla esimerkiksi näkö-, kuulo- tai liikuntavammainen. Kehitysvammainen ihminen on lapsesta asti vammainen. Hänellä on häiriöitä kehityksessä.

Vammainen ihminen voi saada erilaisia palveluja. Hän voi saada esimerkiksi henkilökohtaisen avustajan eli ihmisen, joka auttaa häntä erilaisissa asioissa. Vammainen voi asua palvelutalossa, jossa on oma asunto, ruokala ja hoitaja. Jos asuntoa täytyy muuttaa, hän voi saada siihen tukea jne.

Lisätietoa vammaispalveluista:

http://www.jns.fi/palvelut/peruspalvelut_uusi/

2.9. Päihdehuolto (A-klinikka)

Päihde tarkoittaa alkoholia, huumeita ja lääkkeitä. Suomessa on eniten alkoholiongelmia. Päihdehuolto tarkoittaa apua, jota ihminen saa, jos hänellä on päihdeongelma. Apua voi saada myös muu perhe, jos jollakin ihmisellä perheessä on päihdeongelmia.

Päihdeongelman hoito on vapaaehtoista. Apua antavat esimerkiksi A-klinikat ja nuorisoasemat. Suomessa on noin 100 A-klinikkaa ja isoissa kaupungeissa on nuorisoasemia.

Lyhyt laitoshoido on yleensä 1-2 viikkoa. Se tarkoittaa, että potilas saa hoitoa ja lääkkeitä, kun hän lopettaa esimerkiksi alkoholin käytön. Pitkä laitoshoido on yleensä 1-2 kuukautta niille ihmisille, joille lyhyt hoito ei riitä.

Päihdetyötä tekevät myös monet vapaaehtoisjärjestöt. Alkoholiongelmassa auttavat esimerkiksi AA-ryhmät, joita on noin 200 paikkakunnalla. AA-ryhmiä on Suomessa noin 700. Huumeongelmassa auttavat NA-ryhmät.

Lisätietoa päihdehoidosta:

<http://www.jns.fi/palvelut/paihdelinkki/kaupungin.htm>

2.10. Turvakoti (perhetukikeskus)

Kun perheessä on aggressiivinen eli väkivaltainen ihminen, voi muu perhe hakea turvakodista apua. Turvakoti on paikka, johon voi mennä heti, jos kotona on vaarallista olla. Turvapaikan työntekijät auttavat, kun perhe yrittää ratkaista perheväkivallan ongelmat. Turvapaikka on auki koko ajan eli 24 tuntia päivässä. Turvakodissa voi asua vähän aikaa.

Joensuussa on myös perhetyötä, jossa työntekijät käyvät perheen kotona auttamassa perhettä, jolla on ongelmia perheväkivallan kanssa. He yrittävät auttaa muun perheen lisäksi myös väkivaltaista eli aggressiivista ihmistä, jotta väkivalta loppuu.

Lisätietoa:

http://www.jns.fi/palvelut/peruspalvelut_uusi/palvelut_perhekeskus.html

Turvakodit Suomessa:

<http://www.stakes.fi/vakivalta/sivut/sivu.asp?no=34>

2.11. Sosiaaliamies

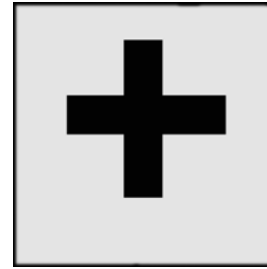
Sosiaaliamies auttaa ja neuvoo ihmisiä kaikissa sosiaalihuoltoon ja sosiaalipalveluihin liittyvissä asioissa. Lisäksi sosiaaliamies neuvoo myös kunnan terveydenhoitoon liittyvissä potilasasioissa. Suurin osa ihmisistä kysyy toimeentulotuesta tai vammaispalveluista. Sosiaaliamies ei voi itse päättää mistään asiasta, mutta hän voi auttaa ja neuvoa erilaisissa sosiaalialan ja terveydenhoidon ongelmissa.

Joensuun kaupungin sosiaaliamiehenä toimii Tarja Hallikainen, osoite: Suvantokatu 1, 80100 Joensuu, puhelin 013- 276 4217. Työalueena on Joensuu, Eno, Kiihtelysvaara, Kontiolahti, Liperi, Outokumpu, Polvijärvi ja Pyhäselkä.

3. TERVEYSPALVELUT

Terveyspalveluja saa seuraavista paikoista:

3.1. Keskussairaala

Pohjois-Karjalan keskussairaala on Joensuussa, mutta sairaalan palveluja käyttävät myös Pohjois-Karjalan kunnat. Lisäksi psykiatrinen sairaala on Kontiolahdella (Paihola).

Keskussairaala on paikka, jossa on monta poliklinikkaa, esimerkiksi ensiapupoliklinikka, kirurginen poliklinikka, korva- nenä- ja kurkkutautien poliklinikka jne. Keskussairaalasta saa erikoissairaanhoidon. Ensin sinun täytyy mennä terveyskeskukseen, josta lääkäri lähettää sinut erikoislääkärille.

Lisätietoa, esimerkiksi potilasopas:

<http://www.pkshp.fi/>

Puhelinnumeroita:

<http://www.pkshp.fi/7/puhelinluettelo.htm>

3.2. Terveyskeskukset

Jos olet sairas, sinun täytyy mennä terveyskeskukseen. Terveyskeskuksia on kaikissa kunnissa. Sinun täytyy käydä aina oman kunnan terveyskeskuksessa. Terveyskeskuksella on useita terveysasemia sekä sairaala. Terveyskeskuksessa on:

- lääkäreitä ja hoitajia
- hammashuolto
- laboratorio
- neuvolat
- lastenneuvola
- äitiysneuvola
- ehkäisyneuvola

Kun haluat mennä lääkäriin, sinun täytyy varata aika terveyskeskuksesta. Jokaisella ihmisellä on oma lääkäri, jolta täytyy aika varata. Kun sinä menet ensimmäisen kerran terveyskeskuksen lääkäriin, kirjoita oman lääkärin nimi ylös, että muistat sen seuraavalla kerralla. Jos olet niin sairas, että sinun täytyy heti päästä lääkäriin, voit mennä terveyskeskukseen päivystävälle lääkäriin. Kun menet terveyskeskukseen, sinun täytyy ensin mennä vastaanottoon ja kertoa henkilötietosi. Joskus terveyskeskuksessa on paljon ihmisiä, jotka haluavat mennä päivystävälle lääkäriin. Silloin täytyy odottaa omaa vuoroa.

Jos sinun täytyy mennä erikoislääkäriin, sinun täytyy saada lääkäriltä lähete sairaalan erikoislääkärille. Erikoislääkäri on esimerkiksi silmälääkäri, kirurgi, gynekologi sekä lastenlääkäri.

Muista, että aina kun varaat ajan terveyskeskukseen, sinun täytyy sanoa henkilötunnus. Sen voit katsoa KELA-kortista.

Joensuun terveyskeskus ja lääkäriasemat (puhelinumero):

http://www.jns.fi/palvelut/peruspalvelut_uusi/

Tietoa hammashoidosta:

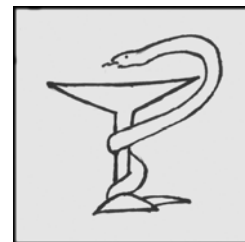
<http://www.stm.fi/suomi/ajankoht/etuudet/etu01.htm#3>

Tietoa terveyskeskuksen palveluista:

<http://www.stm.fi/suomi/pao/julkaisut/tervh99/tervh3.htm>

3.3. Apteekit

Jos lääkäri antaa sinulle reseptin, voit ostaa lääkkeet apteekista. Muista, että annat aina reseptin ja KELA-kortin farmaseutille (apteekin myyjä), kun ostat reseptilääkkeen. Silloin lääke on halvempi, koska farmaseutti laskee reseptilääkkeestä pois sairausvakuutuksen. Kun ostat lääkkeen ilman reseptiä, sairausvakuutus ei maksa siitä mitään. Silloin et tarvitse KELA-korttia.

Ohjeita yleisten sairauksien itsehoitoon:

<http://www.joensuunuusiapteekki.fi/itsehoito/index.html>

Tietoa lääkkeistä:

<http://www.laaketietokeskus.fi/>

3.4. Mielenterveyskeskus

Mielenterveystoimisto auttaa ihmistä erilaisissa ongelma- ja kriisitilanteissa ja mielenterveyden sairauksissa. Mielenterveystoimistoon voi saada terveyskeskuslääkäriltä lähetteen. Mielenterveystoimistossa on myös päivystävä lääkäri, jos on kiire saada hoitoa. Mielenterveystoimistossa on hoitajia, psykologeja ja psykiatreja. Nämä palvelut ovat ilmaisia.

Mielenterveyskeskuksella on myös vuodeosasto, jossa sairas ihminen voi olla hoidossa. Silloin potilas maksaa hoitopäivämaksun.

Lisätietoa:

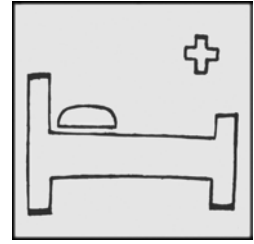
<http://www.stm.fi/suomi/pao/julkaisut/tervh99/tervh3.htm>

Apua kriisitilanteisiin:

<http://www.apua.info/miele3.html>

3.5. Kotisairaanhoido

Kotisairaanhoido tarkoittaa, että sairas ihminen saa hoitoa kotona. Terveystieteiden lääkäri päättää, milloin potilas saa kotisairaanhoidoa. Kotisairaanhoido maksaa. Maksu lasketaan perheen tulojen ja hoidon määrän mukaan. Jos kotisairaanhoidoa saa vain lyhyen aikaa, maksu on kertakäyntimaksu.

Lisätietoa:

http://www.jns.fi/palvelut/peruspalvelut_uusi/

3.6. Työterveyshuolto

Laki sanoo, että työnantajan täytyy järjestää ja maksaa työntekijän työterveyshuolto silloin, kun työntekijä on työssä. Työterveydenhuolto haluaa, että työntekijän on terve ja työpaikka on turvallinen.

Jos työntekijä on sairas, hän voi varata ajan työterveysaseman sairaanhoitajalta tai työterveyslääkäriltä. Työterveyshuolto on työntekijälle ilmainen.

Lisätietoa:

<http://www.occuphealth.fi/ttl/projekti/aihekohtaiset/tth/tk.html>

Joensuun työterveyshuolto:

http://www.jns.fi/palvelut/peruspalvelut_uusi/tyoterve/tyoterv.htm

3.7. Ulkomaalaisen terveystieteiden palvelut

Kun ulkomaalainen sairastuu Suomessa, hän voi saada hoitoa seuraavasti:

- Jos maahanmuuttajalla on kotikunta Suomessa, hän saa saman hoidon kuin suomalainen.
- Jos ulkomaalaisella ihmisellä ei ole kotikuntaa Suomessa, häntä hoidetaan, jos hän tulee sellaisesta maasta, jonka kanssa Suomella on sairaanhoitosopimus.
- Jos ulkomaalainen tulee maasta, jonka kanssa ei ole sairaanhoitosopimusta (esimerkiksi Venäjä), hänen täytyy yleensä maksaa hoidosta. Maksu on iso, koska sairausvakuutus ei maksa osaa hoidosta.
- Jos on hätätapaus (esimerkiksi onnettomuus), ulkomaalainen saa hoitoa samalla tavalla kuin suomalainen. Silloin hoitomaksun voi maksaa myöhemmin matkavakuutuksesta.

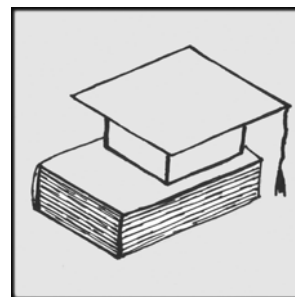
Terveystieteiden hoidossa on ongelmana se, että lääkäri ja potilas eivät puhu samaa kieltä. Maahanmuuttajan on hyvä tietää, onko hänellä oikeus tulkkipalveluihin. Jos ei ole, tulkki täytyy maksaa itse.

Miten toimit hätätilanteessa / ohjeita ja puhelinnumeroita:

http://www.suomi.fi/suomi/terveys_ja_ravinto/hatanumerot_ja_onnettomuudet/

4. SUOMALAINEN KOULUTUSJÄRJESTELMÄ

Suomessa on yleinen oppivelvollisuus. Se tarkoittaa, että kaikkien lasten täytyy käydä peruskoulu (9 vuotta). Suomalaiset ovat oppivelvollisia 7 – 16-vuotiaina. Kunnat huolehtivat, että kaikilla lapsilla on mahdollisuus käydä koulua. Kunnat saavat valtiolta rahaa koulun toimintaan.

Peruskoulun jälkeen nuori menee yleensä lukioon tai ammatilliseen oppilaitokseen. Näihin kouluihin täytyy hakea yhteishaussa keväällä tai syksyllä. Yhteishaku on kaikille Suomessa yhtä aikaa. Nuori voi hakea eri oppilaitoksiin Suomessa. Hänen ei tarvitse hakea oman paikkakuntansa kouluun.

Valtio maksaa opiskelijalle opintotukea peruskoulun jälkeen. Opintotuki tarkoittaa opintorahaa, asumislisää ja opintolainan valtiontakausta. Jos opintotuki ei riitä, voi opiskelija ottaa pankista opintolainaa.

Ulkomaalaiset voivat saada opintotukea, jos he asuvat ensin 2 vuotta Suomessa. Pakolaiset ja paluumuuttajat voivat saada opintotukea heti, kun saavat opiskelupaikan.

Koulutuspalveluihin sisältyy muun muassa koulutuspalvelukeskus ja koulutoimen alla ovat ala- ja yläasteiden ja lukioiden sekä muiden oppilaitosten yhteystiedot.

Joensuun koulutuspalvelukeskus:

<http://www.jns.fi/palvelut/koulutus/kpk/kpk.html>

4.1. Suomen koulutusjärjestelmä

KORKEAKOULUTUTKINNOT		
Yliopistot (4-7 vuotta) * Ylemmät ja alemmat korkeakoulututkinnot		Ammattikorkeakoulut (3,5 – 4 vuotta)
TOISEN ASTEEN TUTKINNOT		Ammattitutkinnot
Lukio / Ylioppilastutkinto (2-4 vuotta)	Ammatilliset perustutkinnot (2-3 vuotta)	* Erikoisammattitutkinto * Ammattitutkinnot
Peruskoulu (9 vuotta)		
Esiopetus		

4.2. Esiopetus

Esiopetus tarkoittaa, että lapsi on yleensä yhden vuoden opetuksessa ennen kuin koulu alkaa. Yleensä lapsi on 6-vuotias, kun esiopetus alkaa. Jos vanhemmat haluavat, että lapsella on esiopetusta, on kunnan pakko se järjestää. Esiopetus on ilmainen ja vapaaehtoinen. Esiopetusta on 4 tuntia päivässä.

4.3. Peruskoulu

Lapset aloittavat peruskoulun yleensä sen vuoden elokuussa, kun he täyttävät 7 vuotta. Jos vanhemmat haluavat, että lapsi menee kouluun aikaisemmin (6-vuotiaana) tai myöhemmin (8-

vuotiaana), heidän täytyy hakea siihen lupa. Peruskoulussa lapset käyvät luokat 1-9. Tämän jälkeen voi mennä luokalle 10, jos haluaa. Luokka 10 on vapaaehtoinen.

Maahanmuuttajille järjestetään peruskouluun valmistavaa opetusta. Valmistavaa opetusta voidaan antaa 6 – 16-vuotiaille noin 450-500 tuntia.

Lapsi menee yleensä peruskouluun, joka on lähellä kotia. Peruskoulu on kaikille ilmainen. Koulu maksaa kirjat, kynät, kouluruokailun ja koulumatkat, jos matka on pitkä. Oppilaita luokassa on noin 20-30.

Vuodessa on 190 koulupäivää. Kouluvuosi alkaa elokuussa ja loppuu toukokuussa. Syyslukukausi loppuu joulukuussa ja silloin on joulujuhlat. Lapset saavat joulujuhlissa todistukset. Kevätlukukausi loppuu toukokuun lopussa ja silloin on keväthuhlat. Lapset saavat keväthuhlassa taas todistukset. Todistukset ovat luokilla 1,2,3 sanalliset eli niissä ei ole numeroita. Sen jälkeen todistuksessa on numerot 4-10. Koulussa on kesäloma (noin 2,5 kuukautta), joululoma, syysloma syyskuussa tai lokakuussa (5 päivää) ja hiihtoloma helmikuussa (5 päivää).

Laki sanoo, mitä peruskoulussa on pakko opettaa. Esimerkiksi peruskoulussa lapsella on pakollinen ruotsin kieli ja yksi vieras kieli, joka on yleensä englanti. Maahanmuuttajalapsen lapset voivat saada oman äidinkielen opetusta, jos heitä on ryhmässä vähintään 4.

Jos lapsella on ongelmia koulussa, hän voi saada tukiopetusta. Maahanmuuttajalapsen lapset voivat esimerkiksi saada tukiopetusta suomen kielessä.

Tilastotietoa peruskoulusta:

<http://www.tilastokeskus.fi/tk/he/perusk.html>

Pohjois-Karjalan peruskoulut ja niiden kotisivut:

<http://dmoz.org/World/Suomi/Alueellinen/Suomi/It%e4-Suomi/Pohjois-Karjala/Koulutus/Peruskoulut/>

4.4. Toisen asteen koulutus

Toisen asteen koulutus tarkoittaa lukiota ja ammatillista koulutusta. Toisen asteen koulutukseen voi hakea keväällä ja syksyllä. Silloin on koko maassa yhteishaku kaikkiin toisen asteen kouluihin. Joskus oppilaitoksessa on aikuisille omat opiskelulinjat eli oppilaitoksessa on aikuiskoulutusta. Aikuiskoulutus ei ole yhteishaussa. Suomessa on myös kouluja, joissa voi opiskella muulla kielellä kuin suomen kielellä, esimerkiksi englannin kielellä. Nämä koulut eivät ole yhteishaussa.

Maahanmuuttajien lähtömaassa todistukset ovat usein erilaiset kuin Suomessa. Tämän vuoksi maahanmuuttajien täytyy tehdä erilainen hakemus yhteishakuun. Tämä haku on nimeltään joustava valinta. Työvoimatoimistosta voi hakea hakulomakkeet.

Koulutus ja ruoka on ilmaista, mutta osa opiskelumateriaaleista täytyy ostaa itse. Koulutukseen voi saada opintotukea ja opintolainaa.

Lukiot

Lukioon voi hakea, jos on peruskoulun päästötodistus. Lukiota ei saa ammattia, mutta sieltä saa paljon yleistietoa eri aihealueista ja siellä opiskellaan myös kieliä. Lukion käy yli 50 % ihmisistä. Koulut päättävät itse, keitä oppilaita he kouluun ottavat. Yleensä koulut valitsevat

oppilaat peruskoulun päästötodistuksen keskiarvon mukaan. Koska joihinkin kouluihin on paljon hakijoita, keskiarvon täytyy olla hyvä, jos niihin haluaa päästä.

Lukiassa opiskelijat suorittavat kursseja. Joku voi suorittaa kurssit nopeammin ja joku toinen hitaammin. Lukio kestää yleensä 2-4 vuotta. Lukiassa on pakollisia kursseja ja paljon oppiaineita, jotka voi valita, jos haluaa. Niiden nimi on vapaavalintaiset aineet.

Lukio päättyy ylioppilaskirjoituksiin. Ne ovat koko maassa samaan aikaan ja kaikissa kouluissa on samanlaiset kokeet. Suomalaisille yksi pakollinen koe ylioppilaskirjoituksissa on äidinkielen koe. Maahanmuuttajat voivat korvata äidinkielen kokeen jonkin muun oppiaineen kokeella. Samalla tavalla voi korvata ruotsin kielen, jos sitä ei ole opiskellut peruskoulussa. Jos haluaa korvata äidinkielen ja/tai ruotsin kielen jonkin muun oppiaineen kokeella, täytyy hakea lupa ylioppilaslautakunnalta.

Kun opiskelija on ylioppilas, hän voi käyttää valkoista ylioppilaslakkaa. Vappuna ihmiset aina panevat ylioppilaslakin päähän. Ylioppilas voi hakea yliopistoon tai korkeakouluun, koska ylioppilastutkinto antaa oikeuden korkea-asteen opintoihin.

Lisätietoa ylioppilastutkinnosta:

<http://www.minedu.fi/yo-tutkinto/>

Toisen asteen ammatillinen koulutus

Toisen asteen ammatilliseen koulutukseen sisältyvät ammatilliset oppilaitokset. Niihin voi hakea, jos on peruskoulun päästötodistus. Oppilaitokset päättävät itse, keitä opiskelijoita valitsevat. Joissakin kouluissa on myös valintakokeet. Koulutus kestää yleensä 2-3 vuotta.

Ammatillisissa oppilaitoksissa voi suorittaa ammatillisia perustutkintoja. Tällä hetkellä niitä on noin 75 eri alalta. Ammatillisen perustutkinnon voi suorittaa esimerkiksi autoalalta, hotelli- ja ravintola-alalta, kone- ja metallialalta, puualalta, sähköalalta, vaatetusalalta jne.

Maahanmuuttajille järjestetään ammatilliseen peruskoulutukseen valmistavaa koulutusta, jonka jälkeen heidän on helpompaa lähteä opiskelemaan ammatilliseen koulutukseen. Valmistava opetus kestää yleensä yhden lukuvuoden eli 40 opintoviikkoa.

Ammatti- ja erikoisammattitutkinnot on tarkoitettu eri alojen ammattilaisille, jotka haluavat näyttää oman ammattiosaamisensa näyttökokeilla.

Lisätietoa:

<http://www.oph.fi/page.asp?path=1;438;4171;4193>

Pohjois-Karjalan ammatilliset oppilaitokset:

http://www.pkky.fi/Opiskelu_frame.htm

4.5. Korkea-asteen koulutus

Korkea-asteen koulutus sisältää ammattikorkeakoulut, korkeakoulut ja yliopistot. Ammattikorkeakoulut tekevät paljon yhteistyötä työelämän kanssa. Yliopistoissa on paljon tieteellistä tutkimusta ja opetus perustuu siihen.

Osa ammattikorkeakouluista on yhteishaussa, mutta eivät kaikki, sillä osaan ammattikorkeakouluista täytyy hakea suoraan yleensä syksyllä ja keväällä. Maahanmuuttajien lähtömaassa on usein hyvin erilaiset todistukset kuin Suomessa. Tämän vuoksi maahanmuuttajien täytyy hakea eri tavalla ammattikorkeakouluun. Valinnan nimi on

erikoistapausvalinta. Erikoistapausvalinnan kaavakkeita voi kysyä työvoimatoimistosta. Yliopistoihin täytyy aina hakea suoraan, sillä ne eivät ole yhteishaussa.

Ammattikorkeakoulu

Ammattikorkeakoulu on ammatillista koulutusta ja yleensä kunnat järjestävät koulutuksen. Tutkinnon voi suorittaa normaalisti noin 3,5 – 4 vuodessa, mutta opiskelijalla on vuosi enemmän aikaa opiskella eli hän voi opiskella esimerkiksi 5 vuotta. Tutkinto ammattikorkeakoulussa sisältää yleensä 140 – 160 opintoviikkoa (ov). Opintoviikko tarkoittaa yleensä noin 40 tuntia opiskelua ja yksi vuosi opiskelua on 40 opintoviikkoa.

Ammattikorkeakouluun voi hakea, jos on ylioppilas eli on suorittanut lukion tai jos hakijalla on ammatillinen perustutkinto.

Lisätietoa:

<http://www.oph.fi/page.asp?path=1;438;4171;4190>

Yliopistot

Suomessa on 20 yliopistoa. Yliopistoja ovat tekniset korkeakoulut, tekniset yliopistot, kauppakorkeakoulut, taidekorkeakoulut ja yliopistot, joissa on monta eri tiedekuntaa.

Yliopistoissa on noin 20 koulutusala, joista voi suorittaa tutkintoja. Suurimmat alat oppilasmääriltään ovat teknillistieteellinen, humanistinen ja luonnontieteellinen. Pieniä aloja ovat esimerkiksi teatteri, tanssi ja eläinlääketiede. Yliopiston alempi korkeakoulututkinto on 120 opintoviikkoa. Se on kandidaatin tutkinto. Ylempi korkeakoulututkinto on 160 – 180 opintoviikkoa. Se on maisterin tutkinto. Tämän jälkeen on lisensiaatin ja tohtorin tutkinto.

Yliopistokoulutuksen järjestää valtio. Yliopistot valitsevat itse opiskelijat. Hakuaika eri yliopistoihin voi olla erilainen, mutta yleensä niihin voi hakea keväällä. Yleensä kaikkiin yliopistoihin on valintakokeet.

Jos maahanmuuttaja on omassa maassaan suorittanut korkeakoulututkinnon, hän voi hakea Suomessa opetushallitukselta tutkinnon tunnustamis päätöstä.

Opiskelijoiden täytyy suorittaa vuodessa tietty määrä opintoviikkoja, jos he haluavat saada seuraavana vuonna opintotukea ja opintolainaa. Opiskelijat tekevät itse lukujärjestyksen ja päättävät, kuinka paljon he vuodessa opiskelevat. Joillakin opiskelijoilla opinnot kestävät pitkään, toiset opiskelevat nopeammin.

Jokainen joka haluaa, voi mennä opiskelemaan avoimeen yliopistoon. Siellä voi opiskella osan yliopistotutkinnosta. Avoin yliopisto maksaa eikä opintoihin saa opintotukea.

Ulkomailla suoritettut tutkinnot:

<http://www.oph.fi/tutkintojentunnustaminen>

Lisää tietoa yliopistoista:

<http://www.csc.fi/kota/kota.html>

<http://www.oph.fi/page.asp?path=1;438;4171;4190;4191>

4.6. Aikuiskoulutus

Kun nuoret ihmiset opiskelevat, puhumme nuorisoasteen koulutuksesta. Kun aikuiset opiskelevat, he ovat aikuiskoulutuksessa. Suomessa ihmiset opiskelevat paljon. Myös ne ihmiset, jotka ovat työssä, opiskelevat nykyisin työn ohessa, koska työelämä muuttuu nopeasti. Työssä vaihtuvat koko ajan esimerkiksi koneet, tietokoneohjelmat, työtavat jne. Tämän takia työntekijöiden on opiskeltava uusia asioita. Myös vanhat ihmiset haluavat usein oppia uusia asioita. Suomessa monet ihmiset opiskelevat jatkuvasti jotakin koko elämän ajan. Me sanomme, että elinikäinen oppiminen on kaikkien ihmisten oikeus.

Vuodessa noin miljoona aikuista eli joka toinen aikuinen on aikuiskoulutuksessa. Se on hyvin suuri määrä. Aikuiskoulutusta Suomessa antaa yli 1 000 oppilaitosta. Osa niistä antaa myös nuorisoasteen koulutusta ja osa antaa vain aikuiskoulutusta. Osa koulutuksesta on opiskelijalle ilmaista, mutta ei kaikki.

Monet aikuiset ovat olleet työssä monta vuotta eli heillä on paljon työkokemusta. Usein aikuisilla ei ole ammatillista koulutusta, mutta he osaavat ammatin. Tämän vuoksi Suomessa voivat aikuiset mennä kokeeseen, jossa he näyttävät, mitä he osaavat ja sen jälkeen he saavat todistuksen. Tällä tavalla aikuiset voivat suorittaa näyttötutkintoja.

Aikuiskoulutuksessa voi opiskella esimerkiksi uuden ammatin tai hakea lisä- ja jatkokoulutusta vanhaan ammattiin. Joskus opiskelu voi olla harrastusta.

Kansalais- ja työväenopistoissa voi harrastaa paljon erilaisia asioita. Siellä voi opiskella kieliä, taideaineita, tietotekniikkaa jne. Kurssit ovat eri pituisia eli jotkut kurssit ovat lyhyitä ja jotkut pitkiä. Yleensä kaikki kurssit maksavat vähän. Kansalais- ja työväenopistoja on kaikissa kaupungeissa ja kunnissa. Opetusta on yleensä illalla ja viikonloppuna, koska suuri osa opiskelijoista on päivällä työssä.

Oppisopimuskoulutuksessa voi opiskella ammatin. Työnantajan ja opiskelijan tekee työsopimuksen. Työssäoppimisen lisäksi opiskelija opiskelee teoriaa jossakin oppilaitoksessa.

Monissa Suomen oppilaitoksissa voi opiskella vieraalla kielellä tutkinnon tai lyhyitä kursseja. Useat näistä oppilaitoksista sijaitsevat Helsingissä. Ulkomaalaiset ja maahanmuuttajat voivat opiskella Suomessa kaikissa oppilaitoksissa, kunhan heidän kielitaitonsa ei ole esteenä opiskelemiselle. Työvoimatoimistosta voi kysellä erilaisista ulkomaalaisille järjestettävistä suomen kielen kursseista.

Aikuisoppilaitokset:

<http://www.edu.fi/koulut/aikuisoppilaitokset.html>

Aikuiskoulutusopas:

<http://www.oph.fi/koulutusoppaat/aikopas/>

Joensuun Vapaaopisto:

<http://www.jns.fi/vapaaopisto/>

Kansanopistot ja muu vapaatavoitteinen koulutus:

<http://www.oph.fi/koulutusoppaat/kopas/kansanopistot.html#3>

4.7. Näyttötutkinnot

Aikuiset ihmiset osaavat usein jonkin ammatin hyvin, vaikka heillä ei ole ammatillista koulutusta. Ammatin voi oppia monella eri tavalla. Jotkut ihmiset oppivat ammatin esimerkiksi työssä, opiskelemalla itse tai harrastamalla (tietotekniikka, taideala, kokki jne.) Aikaisemmin kaikkien oli pakko käydä monen vuoden ammatillinen koulutus, jos halusi todistuksen. Vuonna 1994 tuli Suomeen laki näyttötutkinnoista. Nyt aikuinen ihminen voi näyttää työpaikassa, että hän osaa ammatin, ja saada siitä todistuksen. Tällä hetkellä näyttötutkintoja on noin 350 ja niitä tulee lisää.

Tutkinnoissa on perustutkintoja, ammattitutkintoja ja erikoisammattitutkintoja. Perustutkinnoissa täytyy osata ammatin perusasiat. Ammattitutkinnoissa täytyy osata paljon enemmän. Erikoisammattitutkinnoissa täytyy osata jokin erikoisala hyvin. Perustutkintoja on esimerkiksi rakennusalan ja lähihoitajan perustutkinto. Ammattitutkintoja on esimerkiksi hitsaajan, sairaankuljettajan ja kosmetologin ammattitutkinto. Erikoisammattitutkinto on esimerkiksi talonrakennusalan, psykiatrisen hoidon ja kampaajamestarin erikoisammattitutkinto.

Tutkinnoissa on kokeet, joiden nimi on näytöt. Näytöt ovat yleensä oikeissa tilanteissa työpaikoilla. Oppilaitokset järjestävät ne yhdessä työelämän kanssa. Näytöissä voi näyttää, että osaa ne asiat, jotka ammatissa täytyy osata.

Maahanmuuttajat voivat osallistua näyttötutkintoihin samalla tavalla kuin suomalaiset. Suomen kielen taidon täytyy olla niin hyvä, että työtä voi Suomessa tehdä. Eri ammateissa työntekijä tarvitsee suomen kielen taitoa eri tavalla. Esimerkiksi myyjän täytyy osata puhua hyvin ja sihteerin täytyy osata myös kirjoittaa hyvin suomen kielellä. Leipuri ei tarvitse työssä suomen kieltä niin paljon kuin myyjä jne.

Näytöt kestävät yleensä monta päivää ja niissä pitää osata paljon asioita. Siksi monet aikuisoppilaitokset järjestävät eri alojen näyttötutkintoihin valmistavaa koulutusta. Valmistava koulutus voi olla työvoimakoulutusta, omaehtoista koulutusta tai oppisopimuskoulutusta.

Näyttötutkintoihin ei ole hakuaikoja. Jos työvoimatoimisto järjestää koulutuksen, sinä saat tietää siitä työvoimatoimistosta ja työvoimatoimiston internet-sivuilta. Kaikesta muusta ammatillisesta koulutuksesta oppilaitokset ilmoittavat itse lehdissä. Koulutusoppaista saat myös lisätietoa. Koulutusoppaista on työvoimatoimistossa.

Tietoa aikuisten näyttötutkinnoista:

<http://www.oph.fi/nayttotutkinnot/>

<http://www.edu.fi/oppimateriaalit/maahanmuuttaja/amat.html>

Tutkinto-opas:

<http://www.edu.fi/info/oppisopimus/opus.html>

4.8. Maahanmuuttajakoulutus

Jos Suomessa haluaa tehdä työtä tai mennä ammatilliseen koulutukseen, täytyy osata suomen kieltä. Kun maahanmuuttaja tulee Suomeen, hänen täytyy ensimmäisenä mennä suomen kielen koulutukseen. Lisäksi on tärkeää katsoa, mikä maahanmuuttajan ammatti oli lähtömaassa ja mitä työtä hän siellä teki. Tämän jälkeen täytyy verrata, onko työ samanlaista täällä Suomessa. Usein työ on erilaista ja maahanmuuttaja tarvitsee lisäkoulutusta Suomessa.

Työvoimatoimisto järjestää suomen kielen koulutusta työttömille maahanmuuttajille aikuiskoulutuskeskuksissa, kansanopistoissa, yliopistoissa jne. Jos työvoimatoimisto järjestää koulutuksen, niin opiskelija saa työttömyyskorvausta ja koulutus on opiskelijalle ilmainen. Jotkut oppilaitokset järjestävät myös suomen kielen opetusta iltaisin. Silloin se yleensä maksaa. Kansanopistot järjestävät usein suomen kielen opetusta, joka ei maksa paljon.

Joskus työvoimatoimisto järjestää maahanmuuttajille omaa ammatillista koulutusta, mutta sitä on vähän. Maahanmuuttajille järjestetään myös ammatilliseen peruskoulutukseen valmistavaa koulutusta. Valmistavassa koulutuksessa opetellaan niitä asioita, joita tarvitaan myöhemmin ammatillisessa koulutuksessa, esim. eri alojen sanastoja, opiskelutekniikkaa. Maahanmuuttajien täytyy oppia hyvin suomen kieltä, että he voivat opiskella ammatillisessa koulutuksessa suomalaisten kanssa.

Ammatillinen koulutus voi olla omaehtoista. Omaehtoinen koulutus ei ole työvoimakoulutusta. Jos opiskelu on kokopäiväistä, opiskelija ei saa työttömyyskorvausta. Opiskelija voi hakea opintotukea ja opintolainaa. Jos koulutus on 25 tuntia viikossa ja sitä on illalla, niin silloin opiskelija saa työttömyyskorvausta.

Jos maahanmuuttajalla on yliopistotutkinto ja hän haluaa jatkaa opiskelua Suomen yliopistossa tai hän haluaa mennä oman alan työhön, hänen täytyy ensin saada tutkinnon rinnastamispäätös. Opetushallitus voi antaa rinnastamispäätöksen. Päätös maksaa 168 euroa. Jos haluaa rinnastamispäätöksen, täytyy tilata Opetushallitukselta lomake ja ohjeet.

Jotkut työnantajat ja oppilaitokset haluavat, että maahanmuuttaja suorittaa suomen kielen tutkinnon ennen kuin he ottavat maahanmuuttajan työhön tai koulutukseen. Yleisiä kielitutkintoja voi suorittaa kaksi kertaa vuodessa. Niitä järjestävät monet aikuisoppilaitokset. Yleisessä kielitutkinnossa on kolme eri tasoa: perustaso, keskitaso ja ylin taso. Kielitesti kestää yhden päivän. Kielitestissä täytyy suomen kielellä puhua, kirjoittaa, kuunnella ja lukea. Kielitutkinnon voi suorittaa myös monessa muussa kielessä, esimerkiksi englannin, venäjän, ruotsin, espanjan, italian, ranskan ja saksan kielessä. Tutkinnot maksavat jonkin verran.

Ulkomailla suoritetut tutkinnot (sisältää hakemuslomakkeen):

<http://www.oph.fi/tutkintojentunnustaminen>

Yleiset kielitutkinnot:

<http://www.oph.fi/kielitutkinnot>

5. KANSANELÄKELAITOS (KELA)

Suomessa ihmisillä on perusasiat hyvin, esimerkiksi rahaa asuntoon, ruokaan jne. Kaikki ihmiset saavat myös peruspalvelut, esimerkiksi sairaanhoidon, peruskoulutuksen, eläkkeen jne. Nämä palvelut valtio ja kunta maksavat verorahoilla. Kun ihminen menee esimerkiksi työhön, hän maksaa valtiolle veroa. Myös työttömyysturvasta täytyy maksaa veroa. Veroilla valtio maksaa sosiaaliturvan.

Kela eli Kansaneläkelaitos on sosiaaliturvalaitos. Kelan palveluja on paljon. Niitä on esimerkiksi:

- Kansaneläke. Se on peruseläke, jonka jokainen suomalainen vanhana saa.
- Työttömyysturva. Se on raha, jonka työtön ihminen saa.

- Sairauspäiväraha. Kun ihminen on sairas, eikä voi mennä työhön, hän saa sairauspäivärahaa. Kun äiti saa lapsen, hän saa äitiysrahaa.
- Lapsilisä. Vanhemmat saavat rahaa, kun heillä on lapsi. Lapsilisä loppuu, kun lapsi on 17-vuotias. Jos isä tai äiti on kotona ja hoitaa alle 3-vuotiasta lasta, hän voi saada kotihoidontukea.
- Asumistuki. Raha, jonka voi saada asuntoa varten.
- Opintotuki. Se on raha, jonka opiskelija saa omaehtoisessa koulutuksessa.

Sosiaaliturvaa voi saada ihminen, joka asuu pysyvästi Suomessa. Jos maahanmuuttaja hakee sosiaaliturvaa, hänellä täytyy yleensä olla vähintään vuoden oleskelulupa.

Maahanmuuttajan täytyy ilmoittaa väestörekisteriin henkilötiedot. Väestörekisterissä on myös kaikkien suomalaisten tiedot. Sen jälkeen maahanmuuttajan täytyy mennä Kelaan ja täyttää lomake. Jos Kela hyväksyy hänet rekisteriin, hän saa Kela-kortin, jossa on sosiaaliturvatunnus. Kaikilla on oma sosiaaliturvatunnus.

Kelan osoitteita ja yhteystietoja:

<http://www.kela.fi/tietop/osoite.html>

5.1. Eläke

Kun ihminen ei voi enää tehdä työtä, hän voi saada **eläkettä**. Eläkettä voi saada sairas ihminen tai vanha ihminen. Eläke voi olla:

- Kansaneläke, kun hakija on asunut Suomessa.
- Ansioeläke, kun ihminen on ollut työssä. Kela maksaa eläkettä palkan mukaan.

Seuraavat eläkkeet voivat muodostua kansaneläkkeestä ja ansioeläkkeestä:

Vanhuuseläkettä voi hakea, kun ihminen on 65-vuotias. Eläkettä voi hakea myös 60-vuotias ihminen, mutta eläke on silloin kuukaudessa 0,4 % pienempi. Eläke ei nouse, kun hän täyttää 65 vuotta. Ansioeläke nostaa aina eläkettä.

Maahanmuuttaja voi saada eläkettä, jos hän on EU-maasta ja asuu Suomessa yli 3 vuotta. Jos hän jostakin muusta maasta, hänen täytyy asua Suomessa yli 5 vuotta.

Jos sairas ihminen ei voi tehdä työtä, hän voi saada **työkyvyttömyyseläkettä**.

Kansaneläke on eri ihmisille erilainen. Jos esimerkiksi aviopuoliso kuolee, voi saada leskeneläkettä. Jos on ollut työssä, saa eläkettä palkan mukaan. Jos ihminen asuu yksin, hän saa eläkettä enemmän. Jos hakija on avio- tai avoliitossa, eläkettä saa vähemmän. Jos hakija elää yksin ja muut eläkkeet ovat yli 1010,88 euroa kuukaudessa, Kela ei maksa kansaneläkettä. Jos hakija on naimisissa ja muut eläkkeet ovat yli 892,30 euroa, Kela ei maksa kansaneläkettä.

Ansioeläkettä ja kansaneläkettä voi hakea samalla hakemuksella. Eläkettä varten kotiin tulee hakemus, jossa on valmiina esimerkiksi hakijan palkkatulot.

Jos hakija hakee myös esimerkiksi asumistukea, täytyy asumistukihakemusta varten hakea oma lomake Kelasta. Kela lähettää hakijalle kotiin kirjeen, jossa Kela kertoo, kuinka paljon hakija saa eläkettä. Raha tulee kerran kuukaudessa pankkitilille.

Kansaneläke on 11,15 – 493,45 euroa kuukaudessa. Kela tarkastaa joka vuosi tammikuussa hakijan eläkkeen. Jos hakijalla esimerkiksi tulot muuttuvat, eläke voi myös muuttua.

Kelan sivut:

<http://www.kela.fi/>

Työntekijän eläke:

<http://www.etk.fi/suomi/3/3-0.asp>

5.2. Sairasvakuutus

Kunnassa on aina kunnan terveyskeskus. Kun käyt terveyskeskuksessa, sinun täytyy maksaa pieni terveyskeskusmaksu.

Valtio tai kunta järjestää sairaalapalvelut. Potilas maksaa vain pienen osan sairaalamaksusta itse. Sairalamaksu on poliklinikkamaksu, kun käyt erikoislääkärillä tai hoitopäivämaksu, jos olet sairaalassa monta päivää.

Voit myös mennä yksityiselle lääkärille, mutta se on kallista.

Sairauspäivärahaa voi saada, kun sairaus kestää yli 10 päivää. Päivärahaa saa vain arkipäiviltä, enintään 300 päivää. Päivärahaa voi hakea hakulomakkeella, jonka saa Kelasta. Hakulomakkeessa täytyy olla mukana lääkärintodistus.

Kela voi maksaa sairaalle ihmiselle esimerkiksi:

- Osan yksityislääkärin maksuista (hoito ja tutkimukset)
- Osan yksityisen hammaslääkärin maksuista.
- Osan reseptilääkkeistä.
- Osan potilaan matkasta lääkärin luokse.

Kela ei yleensä maksa kaikkia maksuja, vaan potilas maksaa osan itse.

Kela ei maksa:

- Sairaalan hoitopäivämaksua.
- Poliklinikkamaksua ja terveyskeskusmaksua.
- Rokotuksia.
- Lääkärintodistusta esimerkiksi ajokorttia varten.

5.3. Työttömyysturva

Työnhakija voi saada työttömyysturvaa, jos hän asuu Suomessa, on 17-64 vuotta vanha ja on työvoimatoimistossa työnhakijana. Kaikki työttömät eivät saa samanlaista työttömyysturvaa. Työttömyysturva voi olla:

Työmarkkinatuki

Työmarkkinatukea maksaa Kela. Jos aviopuoliso tai avopuoliso on työssä, puolison palkka voi vähentää työmarkkinatukea. Sinä saat myös lapsikorotuksen.

Peruspäiväraha

Peruspäivärahan maksaa KELA. Sen työtön saa, kun hän on ensin työssä 10 kuukautta, mutta hän ei kuulu työtekijöiden työttömyyskassaan. Jos aviopuoliso tai avopuoliso on työssä, puolison palkka ei vähennä peruspäivärahaa. Peruspäivärahaa voi saada 500 päivää. Jos sen jälkeen on työtön, saa työmarkkinatukea. Sinä saat myös lapsikorotuksen.

Ansioon suhteutettu päiväraha

Jokainen ammattiliiton jäsen on samoin työttömyyskassan jäsen. Jos hän on ensin työssä vähintään kymmenen kuukautta ja jää työttömäksi, työttömyyskassa maksaa hänelle päivärahaa palkan mukaan. Aviopuolison palkka ei vähennä päivärahaa. Sinä saat myös lapsikorotuksen. Ansioon suhteutettua päivärahaa voi saada 500 päivää. Sen jälkeen voi saada työmarkkinatukea, jos ei ole työtä.

Kun ensimmäisen kerran menet työvoimatoimistoon ja ilmoitat, että olet työtön, saat ajan seuraavaa kertaa varten. Jos haluat työttömyysturvaa, sinun täytyy viimeistään silloin mennä työvoimatoimistoon ja uusia työnhaku.

Kun olet työnhakija, sinun täytyy olla koko ajan valmis työhön. Jos työvoimatoimisto lähettää sinulle kirjeen työpaikasta, sinun täytyy sitä hakea. Jos saat työpaikan ja sinun on vaikea järjestää esimerkiksi lastenhoito, sinä saat aikaa järjestää sen.

Jos haluat mennä työpaikkahaastatteluun työpaikkaan, joka on kaukana, voit pyytää työvoimatoimistosta rahaa matkaan. Rahan nimi on liikkuvuusavustus.

5.4. Kelan tuki perheelle

Äitiysraha

Kun nainen on Kelan rekisterissä vähintään 180 päivää ennen kuin lapsi syntyy, hän voi saada äitiysrahaa. Äitiysrahaa hän saa, kun hän on raskaana vähintään 154 päivää. Raha loppuu, kun Kela maksaa sitä 105 arkipäivää. Yleensä äitiysloma alkaa 30 arkipäivää ennen laskettua synnytysaikaa. Äidin täytyy hakea äitiysrahaa Kelasta viimeistään 2 kk ennen laskettua synnytysaikaa.

Isyysraha

Kun mies asuu Suomessa 180 päivää ennen kuin lapsi syntyy, hän voi saada **isyyslomaa**. Isyysloman aikana isä saa isyysrahaa. Isyysrahaa saa 30 arkipäivää. Isän täytyy asua äidin ja lapsen kanssa, jos hän hakee isyyslomaa. Monet isät esimerkiksi ottavat työstä isyyslomaa heti, kun lapsi syntyy. Isyysrahaa voi hakea Kelasta.

Vanhempainraha

Vanhempainrahaa voi saada äiti tai isä, kun äitiysraha loppuu. Vanhempainrahaa voi saada, jos hoitaa lasta kotona. Vanhempainrahaa saa 158 arkipäivää. Vanhempainrahaa saa, kun hakija on Kelan rekisterissä vähintään 180 päivää ennen kuin lapsi syntyy ja äiti käy neuvolassa tarkastuksessa 5 – 12 viikon aikana synnytyksestä. Vanhempainraha loppuu, jos hakija menee työhön tai aloittaa opiskelun. Vanhempainrahaa voi hakea Kelasta.

Äitiysavustus

Kun nainen on raskaana ja asuu Suomessa, hän voi saada äitiysavustusta. Äitiysavustusta saa, kun nainen on raskaana vähintään 154 päivää ja käy terveystarkastuksessa ennen kuin 4. raskauskuukausi loppuu. Odottava äiti voi valita, haluaako hän äitiysavustuksen rahana vai äitiyspakkauksena. Äitiyspakkauksessa on lapselle paljon lastenvaatteita (paitoja, housuja, sukat ym.), pyyheliina, lakana, peite, vaippoja, patja, hiusharja, lelu, katselukirja, kynsisakset jne.

Äitiysavustusta voi hakea Kelasta vähintään 2 kk ennen laskettua synnytysaikaa.

Lapsilisä

Kela maksaa lapsilisää alle 17-vuotiaasta lapsesta, kun lapsi asuu Suomessa. Vuonna 2003 lapsilisä oli ensimmäisestä lapsesta 90 euroa kuukaudessa.

Kela maksaa yksinhuoltajalle lapsilisään yksinhuoltajakorotusta. Yksinhuoltaja tarkoittaa isää tai äitiä, joka elää lapsen kanssa yksin. Yksinhuoltajakorotus oli 33,60 euroa kuukaudessa vuonna 2003 jokaisesta lapsesta.

Lapsilisää voi hakea Kelan toimistosta. Kela maksaa sen hakijan tilille kerran kuukaudessa. Lapsilisää saa isä tai äiti tai lapsen muu huoltaja.

Lisätietoa:

<http://www.kela.fi/tietop/fdow953.html>

5.5. Lasten päivähoito

Kun lapsi on pieni, hänelle täytyy järjestää päivähoito.

Päiväkoti / perhepäivähoito

Vanhemmat voivat viedä lapsen kunnan päiväkotiin tai perhepäivähoitoon. Kunnan päivähoitomaksu on 0 – 200 euroa kuukaudessa/lapsi. Päivähoitomaksu on pieni, jos perheessä on esimerkiksi monta lasta ja isän ja äidin tulot ovat pienet.

Lapsi voi myös mennä yksityiseen päivähoitoon, jolloin perhe saa yksityisen päivähoiton tukea.

Kotihoidon tuki

Isä tai äiti voi olla kotona ja saada kotihoidontukea. Kotihoidontuki voi olla

a) hoitovapaata tai b) osittaista hoitovapaata.

Lasten kotihoidon tukea voi saada, jos perheessä on alle 3-vuotias lapsi. Lasta voi hoitaa isä tai äiti tai esimerkiksi sukulainen.

Kela maksaa kotihoidon tukea myös perheen muista alle kouluikäisistä lapsista, jotka ovat kotona. Kotihoidontukea voi saada muista lapsista, jos he ovat kotona tai esiopetuksessa tai aloittavat koulun 6-vuotiaana. Tuki loppuu, kun nuorin lapsi täyttää kolme vuotta.

Perhe voi saada vain yhtä tukirahaa. Perhe ei voi saada esimerkiksi yhdestä lapsesta kotihoidontukea ja toisesta lapsesta yksityisen päivähoiton tukea.

Hoitovapaa

Isä tai äiti voi saada hoitovapaata työstä, jos hän hoitaa lasta kotona. Isän tai äidin, joka haluaa hoitovapaata, täytyy ilmoittaa asia työnantajalle 2 kuukautta ennen kuin aloittaa hoitovapaan. Hoitovapaan aikana työnantaja ei maksa palkkaa. Hoitovapaan aikana äiti tai isä voi saada Kelasta hoitorahaa.

Osittainen hoitovapaa

Osittainen hoitovapaa tarkoittaa, että työaika on lyhyt, esimerkiksi 30 tuntia viikossa. Hoitorahaa saa, jos työtä on enintään 30 tuntia viikossa.

Isällä tai äidillä on oikeus saada osittainen hoitovapaa, kun lapsi aloittaa peruskoulun. Vapaa voi olla saman vuoden loppuun. Isä tai äiti voi saada osittaisen hoitovapaan, jos hän on ollut samassa työpaikassa vuoden.

Isä tai äiti voi myös saada osittaisen hoitorahan, jos lapsi on alle 3-vuotias.

Hoitorahasta täytyy maksaa vero.

Pienten lasten hoidon tukeminen:

<http://www.vn.fi/stm/suomi/pao/julkaisut/soshuolt/soshu5.htm>

Lisää tietoa pienten lasten hoidosta:

<http://www.kela.fi>

5.6. Kuntoutus ja sairauksien ehkäisy

Kuntoutus on tarkoitettu ihmiselle, jolle tulee jokin sairaus tai vamma. Jos hän ei voi tehdä työtä, Kela voi järjestää hänelle kuntoutusta. Kuntoutuksen tarkoitus on, että ihminen sen jälkeen voi mennä taas työhön. Jos vamma on vaikea, kuntoutuksen tarkoitus on auttaa ihmistä selviämään arkipäivässä.

Kun Kela maksaa sairauspäivärahaa yli 60 päivää, se alkaa selvittää, tarvitseeko ihminen kuntoutusta. Kuntoutusta voi järjestää eri organisaatiot, esimerkiksi työvoimatoimisto, erilaiset oppilaitokset, terveydenhuolto jne.

Lisätietoa:

<http://www.kela.fi>

5.7. Vammaisetuudet

Vammaiset voivat saada tukea siihen, että he selviävät jokapäiväisessä elämässä, opiskelussa ja työelämässä silloin, kun he eivät saa työkyvyttömyyseläkettä. Tukea voi saada, kun vamma on kestänyt yli vuoden. Tuki voi olla vammaistukea, korotettua vammaistukea ja erityisvammaistukea.

Vammaisen tai pitkäaikaissairaana lapsen vanhemmille Kela maksaa lapsen hoitotukea siihen asti, kun lapsi on 16-vuotias. Tuki on kaikille sama eli siinä ei katsota perheen tuloja. Lisäksi siitä ei tarvitse maksaa veroa. Tuki voi olla hoitotuki, korotettu hoitotuki tai erityishoitotuki. Kun lapsi muuttaa sairaalaan tai johonkin muuhun hoitolaitokseen, tuki loppuu kolmen kuukauden kuluttua siitä, kun lapsi muuttaa pois kotoa.

5.8. Yleinen asumistuki

Asumistuki on raha, jonka Kela maksaa asunnon vuokraa varten. Asumistukea voi saada vuokraan, lämmitys- ja vesimaksuun. Asumistukea ei voi saada sähkö-, sauna-, pesutupa- ja autopaikkamaksuihin.

Asumistukea voi saada ihminen, jonka tulot ovat pienet. Asumistuki on osa vuokraa. Asumistuki ei ole koko vuokra. Asumistuki on erilainen eri ihmisillä. Kun haet asumistukea, sinun täytyy kertoa: asunnon koko (m²), kuinka paljon vuokra on, kuinka monta ihmistä asunnossa asuu ja millaiset tulot heillä on.

Ihmiset, jotka asuvat samassa asunnossa, saavat vuokraan yhden asumistuen. Esimerkiksi avopuolisot asuvat samassa asunnossa ja saavat yhden asumistuen. Heidän täytyy ilmoittaa kaikki perheen tulot, kun he hakevat asumistukea.

Maahanmuuttaja, jolla on vähintään vuoden oleskelulupa, voi hakea asumistukea. Jos haet asumistukea, vuokra ei voi olla liian suuri. Asuntotoimistosta voi kysyä, mikä on korkein vuokra, johon asumistukea voi saada. Jos sinä maksat enemmän vuokraa, Kela ei laske asumistukea koko vuokrasta.

Kela tarkastaa joka vuosi hakijan asumistuen. Kela lähettää kotiin hakemuksen, joka hakijan täytyy täyttää. Hakijalla on noin kuukausi aikaa viedä hakemus takaisin Kelaan. Jos Kela ei saa hakemusta, asumistuki loppuu. Hakijan täytyy aina heti ilmoittaa Kelaan, jos tulot tms. muuttuvat. Hänen täytyy ilmoittaa, jos:

- kuukausitulot nousevat tai laskevat vähintään 160 euroa/kk
- asumismenot nousevat tai laskevat vähintään 50 euroa kuukaudessa
- asuntoon muuttaa ihmisiä tai asunnosta muuttaa pois ihmisiä
- hakija muuttaa toiseen asuntoon
- asunnossa asuu opiskelija, joka saa opintotuen asumislisää.

Jos Kela maksaa sinulle liikaa asumistukea, sinun täytyy maksaa se Kelalle takaisin. Voit itse laskea asumistuen Kelan laskentaohjelmalla.

Kelan asumistukea on esimerkiksi:

- yleinen asumistuki
- eläkeläisen asumistuki
- opiskelijan asumistuki (opintotuen asumislisä).

Lisätietoa, asumistukilomake, laskentaohjelma:

<http://www.kela.fi/tietop/fscn556.html>

5.9. Opintotuki

Jos yli 17-vuotias haluaa peruskoulun jälkeen opiskella, hän voi saada opintotukea. Hän voi saada opintotukea esimerkiksi lukioon, ammatilliseen kouluun, yliopistoon jne.

Opintotukea saa, jos opiskelu on päätoimista. Päätoiminen tarkoittaa, että opiskelua on yli 25 tuntia viikossa ja se kestää vähintään 8 viikkoa. Lukiossa voi esimerkiksi saada opintotukea 4 vuotta, yliopistossa 55 kuukautta.

Opintotuki tarkoittaa opintorahaa, asumislisää sekä opintolainan valtioneuvostoa. Opintorahan ja asumislisän maksaa valtio. Niitä ei tarvitse maksaa takaisin. Lisäksi opiskelija voi saada opintolainaa. Opintolaina täytyy maksaa takaisin. Lainasta täytyy maksaa pankille korkoa. Opintolainan takaa valtio. Jos opiskelijalla ei ole rahaa maksaa lainaa takaisin, valtio maksaa sen pankille. Jos hän menee tämän jälkeen työhön, hänen täytyy maksaa laina takaisin valtiolle.

Opintoraha

Opintoraha ei ole kaikille sama. Jos alle 20-vuotiaan opiskelijan isällä ja äidillä on hyvät tulot, opiskelija voi saada vähemmän opintorahaa. Jos vanhemmilla on pienet tulot, opiskelija voi saada enemmän opintorahaa. Opintoraha voi olla pienempi, jos saat palkkaa työstä, aviopuoliso on työssä jne.

Kun opiskelija saa opintorahaa, hän voi olla työssä ja saada palkkaa vain tietyn määrän vuodessa. Jos hän saa liikaa palkkaa ja samaan aikaan opintorahaa, hänen täytyy maksaa raha takaisin valtiolle.

Opintoraha on pienin lukiossa ja ammatillisessa oppilaitoksessa ja suurin yliopistossa. Opintoraha voi olla 21,86-259,01 euroa kuukaudessa. Opintorahasta menee veroa.

Jos opiskelija ei opiskele esimerkiksi kesällä, hän ei saa opintorahaa ja asumislisää.

Asumislisä

Opiskelija saa asumislisää, jos hän asuu vuokra-asunnossa. Opiskelija ei saa asumislisää, jos hän:

- asuu isän ja/tai äidin luona
- asuu samassa asunnossa oman lapsen tai avio- tai avopuolison lapsen kanssa. Silloin hän voi saada Kelalta yleistä asumistukea.
- asuu omassa omistusasunnossa tai avio- tai avopuolisonsa omistusasunnossa.

Asumislisä on 80 % opiskelijan maksamasta vuokrasta. Jos vuokra on yli 214,44 euroa, maksaa opiskelija itse loput. Asumislisä on 26,9 – 171,55 euroa kuukaudessa.

Opintotukea ei saa, jos opiskelija saa työttömyysturvaa, eläkettä tai hakija on työvoimatoimiston koulutuksessa.

Opintotuen hakeminen

Opintotuen hakemuslomakkeen saa Kelasta ja eri oppilaitoksista. Hakemuksen voi lähettää oppilaitokselle tai Kelalle. Kun haet opintotukea, sinun täytyy katsoa, että kaikki tiedot on hakemuksessa oikein. Jos ilmoitat jotakin väärin ja saat liikaa rahaa, sinun täytyy maksaa rahat takaisin. Sinun täytyy myös ilmoittaa, jos jokin asia muuttuu.

Opintotukea saa heti, kun koulu alkaa. Opiskelija saa opintorahan joka kuukausi pankkitilille.

Opiskelijan täytyy opiskella, jos hän haluaa saada opintotukea taas seuraavana vuonna.

Ulkomaalaisen opintotuki

Pysyvästi Suomessa asuva ulkomaalainen voi saada opintotukea, jos hän ensin asuu Suomessa 2 vuotta.

Maahanmuuttaja voi saada opintotukea heti, kun hän tulee Suomeen, jos hän asuu pysyvästi Suomessa ja on:

- pakolainen
- turvapaikanhakija, jolla on oleskelulupa
- pakolaisen tai turvapaikanhakijan perheenjäsen
- paluumuuttaja
- alle 18-vuotias, jos vanhemmat asuvat Suomessa pysyvästi

Opintotukihakemuksen voi lähettää oppilaitokselle tai Kelalle. Hakemuksessa täytyy olla ulkomaalaisliite. Sen saa oppilaitokselta tai Kelalta.

Koulumatkatuki

Opiskelija voi saada koulumatkatukea, jos hän opiskelee päivällä lukiossa tai ammatillisessa peruskoulutuksessa, matka on yli 10 kilometriä ja lippu on yli 50,45 euroa kuukaudessa. Opiskelija maksaa lipusta 43 euroa itse ja lopun Kela. Koulumatkatukea ei voi saada esimerkiksi työvoimatoimiston järjestämään koulutukseen.

Kela, opintotuki:

<http://www.kela.fi/opintotuki/index.html>

5.10. Sotilasavustus

Sotilas on mies tai nainen, joka on armeijassa. Alle 27-vuotias suomalainen mies on asevelvollinen. Jos mies tai nainen menee armeijaan, hänen avo- tai aviopuolisonsa voi saada sotilasavustusta, jos heillä alle 18-vuotias lapsi. Avustus on eri ihmisillä erilainen. Kun Kela laskee, paljonko avustus on, täytyy ensin selvittää, mitkä ovat sotilaan perheen tulot ja omaisuus.

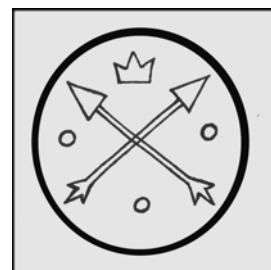
Sotilas itse voi saada avustusta vuokraan, vesimaksuun, lainan korkoihin jne. Avustuksesta ei tarvitse maksaa veroa.

Lisätietoa:

<http://www.kela.fi/asevalvollisuus>

6. VEROTOIMISTO

Me sanomme, että Suomi on hyvinvointivaltio. Se tarkoittaa, että ihmisillä on perusasiat yleensä hyvin. Ihmisillä on yleensä asunto, rahaa ruokaan ja vaatteisiin. Peruskoulu on lapselle ilmainen. Sairas ihminen saa aina hoitoa. Valtio ja kunta maksavat nämä peruspalvelut. Kunta ja valtio saavat rahaa peruspalveluihin keräämällä ihmisiltä ja yrityksiltä rahaa tuloista ja omaisuudesta. Rahan nimi on vero. Suomessa veroprosentit ovat isot, koska rahaa menee paljon peruspalveluihin.

Valtion tuloveron lisäksi ihmiset maksavat kunnalle kunnallisveroa. Eri kunnissa kunnallisvero on erilainen.

Jos ihminen kuuluu kirkkoon, hän maksaa evankelis-luterilaiselle tai ortodoksiselle seurakunnalle kirkollisveroa.

Ihmiset maksavat tuloista myös sairausvakuutusmaksun. Sairausvakuutusmaksun saa KELA eli Kansaneläkelaitos. Raha menee sairaanhoitoa varten.

Työntekijät maksavat myös työeläkemaksua ja työttömyysvakuutusmaksua palkan mukaan. Työeläkemaksu menee eläkettä varten. Jos maksat paljon työeläkemaksua, sinulla on vanhana isompi eläke. Työttömyysvakuutusmaksua sinä maksat työttömille.

Tarkempia tietoja verotuksesta saa verotoimistosta tai internet-sivuilta suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi. Voit kysyä neuvoa myös kansainvälisen henkilöverotuksen neuvonnasta, puh. 020 466 016.

Lisätietoa:

<http://www.vero.fi>

6.1. Verokortti

Maahanmuuttajat ja muut ulkomaalaiset, jotka asuvat Suomessa yli kuusi kuukautta, maksavat myös veroa tuloista samalla tavalla kuin suomalaiset. Kun menet työhön, sinun täytyy antaa verokortti työnantajalle. Verokortissa on veroprosentti, jonka mukaan työnantaja ottaa palkasta veron. Tämän veron nimi on ennakonpidätys. Jos sinä et anna verokorttia työnantajalle, palkasta lähtee veroa 60 %.

Verotoimisto antaa verokortin, jos työntekijällä on suomalainen henkilötunnus. Jos ulkomaalainen on työssä vähemmän aikaa kuin 6 kuukautta, hän maksaa veroa, jonka nimi on lähdevero. Jos ulkomaalainen on Suomessa kuusi kuukautta, hän saa verokortin, vaikka hän joskus käy esimerkiksi kotimaassa kuuden kuukauden aikana.

Kun haet verokorttia, sinulla täytyy olla jokin arvio siitä, kuinka paljon vuoden aikana saat palkkaa. Verokortin hakemuslomakkeita saa verotoimistosta.

6.2. Veroilmoitus

Veroilmoitus täytyy tehdä joka vuosi tammikuun loppuun mennessä. Verotoimisto lähettää postissa veroilmoituksen, mutta niitä saa myös verotoimistosta ja internetistä. Palkansaajan veroilmoituslomaketta on saatavana myös englanninkielisenä.

Verotoimisto lähettää yleensä ihmisille huhtikuussa tai toukokuussa kotiin paperin, jonka nimi on veroehdotus. Veroehdotuksessa verotoimiston virkailijat laskevat valmiiksi vuoden tulot. Kun saat kotiin veroehdotuksen, sinun täytyy aina tarkistaa, onko kaikki tiedot paperissa oikein. Jos siinä ei ole kaikki oikein, sinun täytyy korjata virheet. Sen jälkeen sinun täytyy antaa veroehdotus takaisin verotoimistoon. Jos kaikki tiedot ovat oikein, sinun ei tarvitse antaa paperia takaisin.

6.3. Verolippu ja verotodistus

Verotoimiston työntekijät laskevat verot lokakuun loppuun mennessä. Sitten he lähettävät ihmisille kotiin verolipun. Verolipussa on veron tarkka määrä. Verolipussa on myös tieto siitä, oletko sinä maksanut veroa liikaa, liian vähän vai sopivasti. Jos sinä olet maksanut veroa

liikaa, sinä saat rahaa taksiin. Tämän rahan nimi on veronpalautus. Jos sinä olet maksanut veroa liian vähän, sinun täytyy maksaa sitä lisää. Silloin sinä saat verolipun lisäksi laskun, joka sinun täytyy maksaa verotoimistolle.

Verolipun mukana on myös verotodistus. Henkilöt, joille lähetetään veroehdotus, saavat verolipun ja verotodistuksen jo huhtikuussa tai toukokuussa samassa kirjekuussa veroehdotuksen kanssa.

6.4. Suomessa alle kuusi kuukautta asuvien verotus

Jos ulkomaalainen asuu Suomessa vähemmän kuin kuusi kuukautta ja menee työhön, hän maksaa myös Suomen valtiolle veroa. Tämän veron nimi on lähdevero. Työnantaja ottaa palkasta lähdeveron, joka on 35 % palkasta. Joskus vero voi olla vähemmän kuin 35 %. Silloin työntekijän täytyy hakea verotoimistosta paperi, johon on laskettu uusi vero. Esimerkiksi opiskelijan lähdevero voi olla vähemmän kuin 35 %.

Kun ulkomaalainen asuu Suomessa alle kuusi kuukautta, hänen ei tarvitse tehdä veroilmoitusta Suomeen.

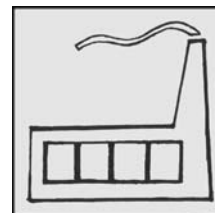
Ulkomaalainen voi hakea lähdeverokortin verotoimistoista. Siellä hänen täytyy ensin täyttää lomake lähdeverokorttia varten. Myös työnantaja voi hakea lähdeverokorttia työntekijälle.

7. TYÖVOIMATOIMISTO

Työvoimatoimisto on paikka, jossa on paljon erilaisia palveluja ihmiselle, joka etsii työtä. Tällainen ihminen on työnhakija. Työvoimatoimiston palvelut työnhakijalle:

Työnvälitys

- työnhakija ilmoittaa, että etsii työtä työvoimatoimiston neuvonnassa
- työnhakijan haastattelu työvoimaneuvojan luona
- työnhakija kertoo, mitä hän osaa tehdä
- työnhakija tekee työnhakusuunnitelman työvoimaneuvojan kanssa
- työvoimaneuvoja etsii työpaikkoja ja lähettää kotiin ilmoituksia, jos työpaikkoja on auki.

Pikapesti

- Työnhakija, joka voi nopeasti lähteä työhön, voi ilmoittaa henkilötietonsa pikapestiin.

Työnhaku itsepalveluna

- työtorilla voi hakea työtä itse. Työtorilla on lehtiä, esitteitä, tietokoneita jne.

Kotoutumissuunnitelma

- maahanmuuttaja ilmoittaa työvoimatoimistossa, että etsii työtä
- työvoimaneuvoja haastattelee maahanmuuttajan
- työvoimaneuvoja auttaa maahanmuuttajaa tekemään kotoutumissuunnitelman
- maahanmuuttajakoulutus

EURES-työnvälitys

- työpaikat EU/ETA-maissa

Ammatinvalinta- ja urasuunnittelu

- henkilökohtainen neuvonta eli työvoimaneuvojat auttavat löytämään työ- tai opiskelupaikan
- ryhmäohjaus eli suunnitelmien tekeminen yhdessä muiden ihmisten kanssa ryhmässä
- työvoimatoimiston työntekijät auttavat ihmisiä työvoimatoimistossa kello 9.00-16.00.
- ammatinvalinnan ohjelma internetissä, josta jokainen voi etsiä tietoa itse.

Koulutus- ja ammattitietopalvelu

- koulutusneuvonta
- koulutusinformaatiota ryhmille
- koulutus- ja ammattitietoa internetissä sekä kirjoja ja esitteitä, joista voi hakea tietoa itse
- yrittäjyysneuvonta.

Ammatillinen kuntoutussuunnittelu

- kuntoutusneuvontaa ihmiselle, joka ei voi tehdä työtä sairauden tai vamman takia
- ammatillinen kuntoutusohjaus eli urasuunnittelua ihmiselle, jonka täytyy vaihtaa ammattia sairauden tai vamman takia.

Työvoimakoulutus

- koulutuksesta tietoa työnhakijoille
- neuvontaa ja informaatiota eri koulutuksista
- koulutukseen valinta.

Tukipalvelut

Työvoimatoimistossa on paljon erilaisia tukipalveluja, jotka auttavat työtöntä ihmistä, esimerkiksi:

- työttömyysturvaneuvonta eli neuvotaan työtöntä, kun hän hakee työttömyyspäivärahaa
- työllistämistuki ja yhdistelmätuki ihmiselle, joka on pitkään työtön.
- työharjoittelun ja työelämävalmennuksen järjestäminen.

Lisätietoa, esimerkiksi avoimia työpaikkoja:

<http://www.mol.fi>

<http://tyopaikat.net/>

7.1. Suomen työmarkkinat

Suomalaisille työmarkkinoille on tällä hetkellä seuraavat asiat tyypillisiä:

- aikuiset opiskelevat jatkuvasti myös silloin, kun he ovat työssä
- ihmiset vaihtavat työpaikkaa usein
- monet ihmiset opiskelevat uuden ammatin – on hyvä asia, jos osaa monta ammattia
- työsuhteet ovat usein lyhyitä ja määräaikaista
- osa-aikatyö ja etätö lisäntyvät – etätöitä voi tehdä esimerkiksi kotona
- työstä saa palkkaa työehtosopimuksen mukaan – osaaminen (koulutus, työkokemus, ammattitaito) vaikuttaa palkkaan
- työnantaja haluaa, että työntekijä ymmärtää, mitä on yrittäjä ja vastuuntunto työssä
- eläkeikä on eri ammateissa erilainen
- työttömyys vähenee koko ajan, koska ihmisiä lähtee paljon eläkkeelle – tulevaisuudessa meillä on työvoimapula.

Kun maahanmuuttaja menee työhön, hänen on tärkeä ymmärtää suomalaista työelämää. Hänen täytyy ymmärtää seuraavia asioita:

- työajat ovat tärkeitä eli ei saa myöhästyä työstä
- työpaikan työturvallisuus on tärkeä asia
- työnantajan kanssa täytyy tehdä työsopimus
- työsopimuksessa lukee työntekijän työtehtävät
- naiset ovat Suomessa yleensä työssä.

Siivous- ja ravintola-alalla on paljon maahanmuuttajia työssä. Nykyisin maahanmuuttajia on paljon myös hoitoalalla ja kuljetusalalla. Maahanmuuttajien työttömyysprosentti on tällä hetkellä suuri. Maahanmuuttajien on vaikea päästä työhön, koska työnantajilla on vielä vähän kokemusta maahanmuuttajista työntekijöinä. Kun työnantaja saa positiivisia kokemuksia maahanmuuttajista työntekijöinä, he ottavat helpommin heitä työhön. Tämän takia työharjoittelu on tärkeää. Maahanmuuttajista suurin osa pääsee työhön työharjoittelun avulla.

Maahanmuuttajat ovat monessa asiassa asiantuntijoita. Tämän takia on tärkeää, että maahanmuuttajat pääsevät eri ammatteihin työhön. Esimerkiksi monella maahanmuuttajalla on hyvä kielitaito. Lisäksi monet tuntevat hyvin oman kotimaansa ja Suomen kulttuuria ja yhteiskuntaa. On tärkeää, että maahanmuuttajat pääsevät työhön esimerkiksi sosiaalialalle, jossa he voivat auttaa muita maahanmuuttajia.

7.2. Työvoimatoimisto ja työnhaku

Kun jäät työttömäksi esimerkiksi kielikurssin jälkeen, sinun täytyy samana päivänä tai seuraavana päivänä mennä työvoimatoimistoon ja kertoa, että olet nyt työtön. Silloin sinä olet työnhakija ja voit saada työttömyyskorvausta.

Kun menet työvoimatoimistoon ensimmäisen kerran sinun täytyy:

- ottaa mukaan koulu- ja työtodistukset
- odottaa omaa vuoroa

- täyttää lomake
- puhua työvoimaneuvojan kanssa, joka kertoo, mitä sinun täytyy tehdä
- työvoimaneuvoja antaa sinulle ajan haastattelua varten.

Kun sinulla on aika työvoimaneuvojalle, sinun täytyy mennä ajoissa paikalle. Työvoimaneuvojan kanssa sinun täytyy miettiä, mitä voit tehdä, että pääset työhön. Jos sinä tarvitset koulutusta, työvoimaneuvoja kertoo, mitä koulutusta alkaa. Kun haastattelu loppuu, sinä saat uuden ajan seuraavan haastatteluun.

Jos sinä et voi mennä haastatteluun, sinun täytyy aina ilmoittaa! Jos et ilmoita mitään, KELA ei maksa työttömyyskorvausta.

Kun olet työtön työnhakija, sinä voit samalla opiskella, jos opiskelu ei ole kokopäiväistä. Sinä voit mennä esimerkiksi vapaaehtoistyöhön, josta et saa palkkaa. Sinä voit myös tehdä lyhyen ulkomaanmatkan. Kun olet työtön työnhakija, sinun täytyy olla valmis työhön ja koulutukseen. Sinun täytyy tehdä työvoimaneuvojan kanssa suunnitelma, millä tavalla haet työtä. Kun maahanmuuttaja tulee Suomeen, hänen täytyy myös tehdä kotoutumissuunnitelma. Se tarkoittaa, että maahanmuuttajan täytyy tehdä aktiivisesti jotakin Suomessa, esimerkiksi mennä työharjoitteluun, kielikurssille jne. Silloin hän saa kotoutumistukea.

Työvoimatoimistoon täytyy ilmoittaa, jos menet työhön tai jäät äitiyslomalle, pitkälle sairauslomalle, opiskelemaan, armeijaan tai jotakin muuta sellaista, että et voi mennä työhön. Työvoimaneuvojalle täytyy myös aina kertoa, jos puhelinnumero ja osoite muuttuu. Nämä asiat työtön voi aina ilmoittaa puhelimella.

Sinun täytyy itse mennä työvoimatoimistoon silloin, kun:

- olet yli kuukauden työssä ja työ loppuu – muista ottaa työtodistus mukaan
- työvoimakoulutus, esimerkiksi kielikurssi, loppuu – muista ottaa todistus mukaan
- työharjoittelu tai työelämävalmennus loppuu – muista ottaa harjoittelutodistus mukaan
- et ole saanut työttömyyskorvausta yli kuukauteen jostakin muusta syystä ja haluat sitä nyt

Työvoimatoimistossa on paljon erilaisia palveluja työttömälle ihmiselle (katso sivut 32-34).

7.3. Itsenäinen työnhaku

Kun haluat työpaikan, sinun täytyy hakea sitä. Sinun täytyy selvittää:

- mikä sinua kiinnostaa
- missä asioissa sinä olet hyvä eli mitkä vahvuudet sinulla on työntekijänä
- millainen luonne sinulla on
- millaista työkokemusta sinulla on, millaista koulutusta sinulla on ja mitä sinä harrastat

Kun mietit nämä asiat, voi tehdä työpaikkahakemuksia eri työpaikkoihin. Työpaikka voi olla auki tai voit myös lähettää hakemuksen kaikkiin paikkoihin, jotka sinua kiinnostavat. Suurin osa työpaikoista ei ole aina auki työvoimatoimistossa. Kun paikka on auki, sitä hakee hyvin moni ihminen. Usein on helpompi saada työpaikka silloin, kun sitä hakee, vaikka se ei ole auki. Voit myös kysyä työpaikkoja ystäviltä, tutuilta jne. Oma aktiivisuus on tärkeää!

Tällä hetkellä työttömiä työnhakijoita on hyvin paljon. Sen takia on vaikea saada työtä. Kun työpaikka on auki lehdessä tai työvoimatoimistossa, siihen voi hakea satoja ihmisiä. Jos et heti pääse työhön, sinun täytyy vain jatkaa työnhakua. Maahanmuuttajan suurin ongelma työnhaussa on usein huono suomen kielen taito ja passiivisuus hakea työtä. Maahanmuuttaja usein ajattelee, että työvoimatoimisto järjestää aina työpaikat, eikä työtä tarvitse etsiä itse. Usein työpaikan hakeminen tuntuu työttömästä vaikealta asialta. Silloin voi kysyä työvoimatoimistosta, onko jossakin työnhakukurssia, johon voi mennä opiskelemaan työnhakua.

Suomen kielen taito on tärkeä asia työssä. Jos maahanmuuttaja on Suomessa monta vuotta eikä osaa suomen kieltä, työnantaja voi ajatella, että työnhakija ei halua oppia uusia asioita. Suomen kielen opiskelu on hyvin tärkeää. Suomen kieltä ei voi oppia vain kurssilla – kieltä täytyy opiskella joka päivä itsenäisesti.

Maahanmuuttajan kielitaito on monen työnantajan mielestä hyvä asia. Monessa työpaikassa maahanmuuttajan oman maan kielen osaamisesta voi olla hyötyä. Maahanmuuttajalla on myös usein kokemusta siitä, millä tavalla vaikeissa elämäntilanteissa voi selvitä. Tämä on hyvä asia myös työelämässä.

Kun työnhakija hakee työtä, hänen täytyy yleensä tehdä seuraavat asiat:

- työpaikkahakemus (työpaikka voi olla avoin tai voit lähettää hakemuksen mihin tahansa työpaikkaan, vaikka siellä ei ehkä juuri nyt ole avointa työpaikkaa)
- työpaikkahaastattelu ja joskus testit
- soitto työnantajalle.

Lisätietoa työnhausta:

<http://www.internetix.fi/opinnot/opintojaksot/3yhteiskunta/tyonhaku/>

Työpaikkahakemus

Kun työpaikka on auki, sinun täytyy lukea tarkasti, mitä työpaikkailmoituksessa työnantaja työntekijältä haluaa. Oletko sinä sellainen työntekijä, jota työnantaja etsii? Katso myös, sanooko työnantaja työpaikkailmoituksessa, että hakemuksen mukana täytyy olla ansioluettelo (CV) ja kopiot todistuksista.

Kun kirjoitat hakemuksen, se täytyy tehdä nykyisin koneella. Jos työnhakija ei ole varma, millainen työpaikkahakemus on, hän voi kysyä työvoimatoimistosta työpaikkahakemus- ja ansioluettelomallia. Niitä on myös internetissä.

Hakemuksen tärkein tehtävä on, että työntekijä haluaa tavata sinut. Hakemuksessa täytyy olla koulutus, työkokemus, omat vahvuudet eli hyvät puolet työntekijänä ja harrastukset. Tekstin täytyy olla lyhyt ja selkeä. Kun maahanmuuttaja kirjoittaa hakemuksen suomen kielellä, siinä voi olla paljon kielivirheitä. Sen takia olisi hyvä asia, että joku suomalainen ihminen lukee hakemuksen ja korjaa kielivirheet ennen kuin se lähtee työnantajalle.

Ansioluettelo

Ansioluettelossa voi olla nimi, osoite, puhelinnumero, sähköpostiosoite (jos sinä käytät sähköpostia säännöllisesti), syntymäaika ja syntymäpaikka, perhesuhteet, lasten syntymävuodet, kansallisuus, ajokorttiluokka, tiedot armeijasta. Ansioluettelossa työnhakija kertoo tarkasti, milloin ja missä hän opiskellut ja missä hän ollut työssä. Koulutuksesta on hyvä kertoa tarkasti. Hakija voi esimerkiksi kertoa mikä on oppilaitoksen nimi, tutkinnon

suoritusvuosi, pää- ja sivuaineet, oppiarvo jne. Ansioluettelossa asioiden aikajärjestys on sellainen, että uudet asiat on ensin ja vanhat asiat lopussa. Työkokemus on hyvin tärkeä asia. Hakijan on hyvä kertoa ammatin lisäksi työtehtävät työpaikassa sekä työn alkamis- ja päättymispäivä. Lisäksi voit samalla tavalla kertoa, jos olet ollut työharjoittelussa Suomessa. Hakija myös kertoo ansioluettelossa, millainen kielitaito on, mitä hän harrastaa, mitkä ATK-ohjelmia hän osaa käyttää jne. Kielitaidosta hakija voi kertoa sanoilla erinomainen, hyvä, tyydyttävä, alkeet. Hakija voi myös kertoa erikseen, millainen suullinen ja kirjallinen kielitaito hänellä on. Ansioluettelon lopussa voi olla mahdolliset tiedot ihmisistä, jotka voivat antaa sinusta lisätietoja tai suositella sinua tähän työhön. Muista, että ansioluettelossa ei ole samat lauseet kuin hakemuskirjeessä. Ne ovat erilaisia papereita!

Kun hakemus on valmis, se täytyy laittaa isoon kirjekuoreen. Katso, että kirje on työnantajalla ajoissa. Usein työnantaja ei lue sellaista hakemusta, joka tulee hänelle myöhässä! Työpaikkailmoituksessa aina lukee, minä päivänä kirjeen täytyy olla työnantajalla.

Lisätietoa hakemuksesta ja hakemusmalli:

http://www.hamk.fi/rekrytointi/opiskelijat/tyonhaku/hakemus_ansiol.htm

<http://www.uta.fi/rekrytointi/tietopalvelu/tyonhaku.html>

Työhaastattelu

Työnantaja lukee hakemukset ja ilmoittaa, jos hän haluaa haastatella hakijaa. Hakijan täytyy ottaa työ- ja koulutodistuksesi mukaan, kun hän menee haastatteluun. Työnantaja ei ehkä ymmärrä maahanmuuttajan äidinkieltä, joten on hyvä kääntää työ- ja koulutodistukset suomen kielelle.

Hakijan on hyvä harjoitella työhaastattelua ennen kuin hän menee haastatteluun. Seuraavat asiat ovat haastattelussa tärkeitä:

- Haastattelusta ei saa koskaan myöhästyä!
- Hakijan on hyvä miettiä, millaiset vaatteet hän panee päällensä haastatteluun. Millainen vaate sopii tähän työpaikkaan?
- Sulje kännykkä.
- Tervehdi, kun menet sisään ja esittele itsesi. Istu, kun työnantaja pyytää.
- Hakijan on hyvä selvittää ennen haastattelua, millainen työpaikka on ja millaisia työtehtävät ovat. Tällä tavalla hakija voi haastattelussa tehdä itse kysymyksiä, joista työnantaja tietää, että organisaatio ja työtehtävät kiinnostavat hakijaa.
- Hakijan täytyy myös puhua selvällä äänellä ja rauhallisesti. Jos maahanmuuttaja hakee työtä, hänen täytyy puhua rohkeasti suomen kielellä. Tärkeää on, että työnantaja ymmärtää, mitä hakija sanoo. Se ei ole tärkeää, että hakija puhuu suomen kieltä oikein.
- Nykyisin usein haastattelussa on mukana monta ihmistä. Haastattelu voi myös kestää kauan, koska kysymyksiä voi olla paljon. Joskus haastattelussa voi olla myös monta työnhakijaa samaan aikaan.
- Hakija kiittää, kun lähtee pois. Hän myös voi kysyä, millä tavalla hän saa tietää, valitaanko hänet työpaikkaan.

Haastattelussa sinun täytyy kertoa itsestäsi:

- koulutus, työkokemus, harrastukset
- ammattitaito ja osaaminen
- millainen työntekijä olet
- luonne

Työnantaja voi kysyä paljon muitakin asioita hakijalta. Hän voi esimerkiksi kysyä, missä asioissa hakija haluaisi olla parempi eli mitkä ovat heikot puolet. Joskus työnantaja voi kysyä, mikä on hakijan palkkatoive. Hakijan on hyvä katsoa työehtosopimuksesta, millaista palkkaa työstä voi pyytää. Palkkatoivomus ei saa olla liian iso, mutta ei myös liian pieni. Hakijan täytyy arvostaa omaa osaamistaan!

Haastattelussa työnantaja johtaa puhetta. Hakija ei saa keskeyttää työnantajan puhetta tai kritisoida työnantajaa ja työtehtäviä yms. Hakijan on hyvä olla rohkea, kun hän puhuu itsestään ja osaamisestaan.

Kun hakija harjoittelee työhaastatteluun, hän löytää paljon hyviä neuvoja kirjoista ja internetistä. Työvoimaneuvoja auttaa, kun hakija haluaa löytää tietoa työhaastattelusta.

Ohjeita työhaastatteluun:

http://www.hamk.fi/rekrytointi/opiskelijat/työnhaku/haastattelu_ohjeita.htm

<http://www.internetix.fi/opinnot/opintojaksot/3yhteiskunta/työnhaku/>

7.4. Työttömyys

Suomalainen yhteiskunta arvostaa työntekoa. Aikuinen ihminen on työssä noin puolet ajasta, jonka hän on valveilla. Kun ihminen on työssä, hän tutustuu uusiin ihmisiin, oppii uusia asioita ja tuntee, että hän on tarpeellinen. Ihmiset ajattelevat työstä eri tavalla. Toiset ihmiset ajattelevat, että työ on mielenkiintoista. He saavat työstä iloa elämäänsä. Toiset ajattelevat, että työtä täytyy tehdä vain siksi, että saa rahaa. Heille työ ei ole tärkeä asia.

Työvoimaa ovat terveet 16-65 vuotta vanhat ihmiset. Työttömyys on Suomessa suuri ongelma. Etelä-Suomessa ja suurissa kaupungeissa on vähemmän työttömiä kuin Itä- ja Pohjois-Suomessa.

Työ on usein osa ihmisen identiteettiä. Monet työttömät tuntevat, että he ovat vieraantuneet yhteiskunnasta, kun he ovat pitkän aikaa ilman työtä. Työttömyys on suuri ongelma Suomessa tällä hetkellä.

Tulevaisuudessa työttömyys laskee, kun suuri osa työntekijöistä lähtee eläkkeelle. Silloin maahanmuuttajien työttömyys myös laskee, sillä Suomi tarvitsee paljon uusia työntekijöitä. Vuoteen 2008 mennessä Suomessa on ehkä kova työvoimapula ja Suomi tarvitsee työntekijöitä ehkä myös ulkomailta! Tämän takia on hyvä, jos kaikki työttömät opiskelevat nyt, että he osaavat ammatin, kun työpaikkoja alkaa taas olla auki. Maahanmuuttajien on hyvä opiskella suomen kieltä ja suomalaista työelämäkulttuuria ja jokin ammatillinen koulutus Suomessa. Sen jälkeen he voivat saada helpommin työpaikan Suomesta.

Suomessa on tärkeää löytää suomalaisia ystäviä ja tuttuja sekä kontakteja työelämään. Niitä voi saada esimerkiksi vapaaehtoistyössä. Kun työtön hakee työpaikkaa, työnantaja arvostaa aktiivista työnhakijaa, joka on opiskellut ja tehnyt esimerkiksi vapaaehtoistyötä!

Pitkäaikaistyötön voi saada yhdistyksistä ja järjestöistä työpaikan yhdistelmätuella. Tämä on myös hyvä mahdollisuus maahanmuuttajalle, kun hän menee ensimmäisen kerran työhön Suomessa.

Tietoa työllistämisen tukirahoista:

<http://www.mol.fi/tyonantajapalvelut/rekrytointituki.html>

<http://www.mll.fi/piirit/pohjois-pohjanmaa/tuu.peremmalle/tukiesite/tyolltuk.htm>

7.5. Työvoimatoimiston kansainväliset palvelut

Työnvälitystoimistossa on palveluja myös ulkomaalaisille, jotka muuttavat Suomeen pysyvästi ja joilla on työlupa Suomessa sekä EU- ja ETA-maiden työnhakijoille. He ovat ensin asiakkaina työvoimatoimiston kansainvälisissä palveluissa, mutta he siirtyvät mahdollisimman nopeasti oman ammattialansa työnvälitykseen.

Suomalaiset työnhakijat voivat vapaasti hakea työpaikkaa EU- ja Eta-maista. He eivät tarvitse työlupaa ja he saavat oleskeluluvan heti, kun he saavat työpaikan. Kun suomalainen työnhakija lähtee EU- tai ETA-maista etsimään työpaikkaa, hän voi saada työttömyyskorvausta 3 kuukautta.

Jos 18-32 vuotta vanha suomalainen haluaa ulkomaille työharjoitteluun, hän voi etsiä harjoittelupaikan työvoimatoimiston kansainvälisestä harjoitteluvaihdosta. Ne, joilla on hyvä kielitaito, voivat myös ilmoittaa itsensä työvoimatoimiston tulkkipalveluun, jos hän haluaa työtä tulkkina tai kääntäjänä.

7.6. Työvoimatoimiston muita palveluita

Avoimia työ- ja koulutuspaikkoja on

- internetin itsepalvelupäätteillä
- Työ ja koulutus –lehdessä
- kaapelitelevisiolla Ruutukehällä
- Ylen Teksti-TV:ssä sivulla 520
- työvoimatoimiston radio-ohjelmissa
- työlinjalla 0203-66 066 (ma-pe klo 8 – 19; maksaa 8,21 senttiä minuutti)
- Infotelin kautta numerolla 10 772
- Internet-verkossa osoitteessa www.mol.fi

Työvoimatoimiston työtorilla on

- tietokoneita, joissa työnhakija voi tehdä työpaikkahakemuksia itse – jos et osaa jotakin asiaa, voit kysyä apua työvoimaneuvojalta
- tietokoneita, joissa on internet, jos haluat etsiä työpaikkoja
- puhelin, josta voit ilmaiseksi soittaa työnantajalle ja kysyä työpaikkaa

- Pikapesti, johon voit ilmoittaa itsesi työnhakijaksi silloin, jos voit tehdä lyhytaikaisia töitä heti, kun työntekijää jossakin tarvitaan
- paikka, jossa voit lukea päivän sanomalehdet

Työvoimatoimistosta voit myös kysyä

- työllistämistukea johonkin työpaikkaan (pitkäaikaistyöttömät)
- työharjoittelupaikkaa esimerkiksi työmarkkinatuella tai kotouttamisrahalla
- työnhakuryhmää, jossa voit yhdessä muiden työttömien kanssa harjoitella työnhakua ja etsiä työpaikkaa
- ilmaista urasuunnittelunohjausta, kun et tiedä, mikä on hyvä ammatti sinulle
- internetiä, jossa voit tehdä testin ja hakea tietoa ammateista (www.mol.fi/avo/)
- urakonsulttia akateemisia työnhakijoita varten
- nuortenosastoa, joka palvelee alle 25-vuotiaita, joilla ei ole ammattia
- kuntoutusta, jos sinulla on jokin vamma tai sairaus ja sinun on sen takia vaikea opiskella tai tehdä työtä.

7.7. Ulkomailla suoritettujen tutkintojen rinnastaminen

Jos maahanmuuttajalla on yliopisto- tai korkeakoulututkinto ja hän haluaa jatkaa opiskelua Suomen yliopistossa tai hän haluaa mennä oman alan työhön, hänen täytyy ensin saada tutkinnon rinnastamispäätös. Opetushallitus voi antaa rinnastamispäätöksen. Päätös maksaa 168 euroa. Jos haluaa rinnastamispäätöksen, täytyy tilata Opetushallitukselta lomake ja ohjeet. Hakulomakkeita voi kysyä myös työvoimatoimistosta. Lomakkeen löydät myös osoitteesta:

<http://www.oph.fi> http://www.teo.fi/uusi/suomi_1.htm <http://www.teo.fi/tutkintojentunnustaminen>

Terveydenhuollon ammateista (esimerkiksi lääkäri, sairaanhoitaja, laboratoriohoitaja, farmaseutti) jne. vastaa terveydenhuollon oikeusturvakeskus. Katso lisää:

<http://www.teo.fi>

7.8. Työsopimus

Kun työntekijä menee töihin, hän tekee työsopimuksen työnantajan kanssa. Työsopimus on hyvä aina tehdä kirjallisena. Työntekijän täytyy aina lukea työsopimus hyvin, ennen kuin hän allekirjoittaa sen.

Jos esimerkiksi työnantaja haluaa muuttaa sopimusta, täytyy työntekijän hyväksyä se. Työnantaja tai työntekijä ei voi yksin muuttaa työsopimusta.

Työsopimuksessa lukee:

- Työtehtävät eli mitä työntekijä työpaikalla tekee.
- Kuinka pitkään työ kestää: a) toistaiseksi (työ on jatkuva) tai b) määräaikainen (esimerkiksi 1.1. – 31.5.2001)

Jos työsopimuksessa lukee "toistaiseksi", voi työntekijä tai työnantaja sanoa työsopimuksen irti silloin, kun haluaa. Silloin työ loppuu irtisanomisajan jälkeen. Jos työnantaja sanoo työsopimuksen irti, hänellä täytyy olla laillinen syy.

Jos työsopimuksessa lukee "määräaikainen", työnantajalla täytyy olla siihen laillinen syy, esimerkiksi äitiysloman tai kesäloman sijaisuus. Syy voi olla myös se, että työ kestää vähän aikaa. Tällainen on esimerkiksi puutarhatyö, joka on usein kesätyötä.

- Kuinka iso palkka on ja mikä on palkkapäivä.
- Työnantajan täytyy maksaa vähintään se palkka, joka on työehtosopimuksessa sovittu.
- Mikä on työaika ja lomat.
- Millä tavalla työnantaja korvaa ylityöt, jos niitä on.
- Mikä työehtosopimus ammatissa on.
- Mikä on irtisanomisaika.

Jos työsuhhteessa on koeaika, sen pituus (max 4 kk). Työnantaja tai työntekijä voi sanoa irti työsopimuksen koeaikana ilman irtisanomisaikaa, jos on laillinen syy.

Työmarkkinatietous:

<http://www.alli.fi/tmavain/tyomarkkinajarjestelma.html>

Työsuhdetietoa:

<http://www.doshnet.fi/hallinto/tyosuhdetieto/>

7.9. Tasa-arvo työelämässä

Työnantaja ei saa syrjiä työnhakijaa, kun hän hakee työntekijää työhön. Hän ei saa syrjiä työntekijää työelämässä. Jos työnantaja syrjii työnhakijaa tai työntekijää, hän voi saada sakkoja tai vankeutta alle 6 kuukautta. Ihmisiä ei saa syrjiä esimerkiksi

- kansallisuuden tai etnisyyden takia
- kielen, iän, perheen, sukupuolen, terveydentilan takia
- uskonnon, mielipiteen, poliittisen toiminnan jne. takia.

Ammattiyhdistykset auttavat, jos työntekijällä on työpaikassa ongelmia esimerkiksi tasa-arvon kanssa.

Tasa-arvolaki:

<http://www.uta.fi/tasa-arvo/laki.html>

Tasa-arvotoimisto:

<http://www.tasa-arvo.fi>

8. OIKEUSLAITOS

Suomeen tuli uusi perustuslaki 1.3.2000. Perustuslaki on tärkein laki. Perustuslaki kertoo, mitkä ovat perusoikeudet ihmisillä, jotka asuvat Suomessa. Muut lait eivät saa olla ristiriidassa perustuslain kanssa.

Suomessa asuvien ulkomaalaisten perusoikeudet ovat melkein samanlaiset kuin suomalaisten. Joskus voi olla eroja, esimerkiksi äänioikeudessa ja työnteossa, jossa ulkomaalainen voi tarvita työluvan.

Kun rikollinen saa rangaistuksen, ulosottoviranomaiset, vankilat ja kriminaalihuolto valvovat, että rikollinen suorittaa rangaistuksen.

Kansalaisen oikeudet ja velvollisuudet, linkkiopas:

<http://virtuoosi.pkky.fi/vilma/yleista/kielitaso2.htm>

8.1. Maahanmuuttajat

Vuonna 2002 Suomeen muutti noin 17 800 ihmistä ja Suomesta muutti pois 13 000 eli Suomeen tulee tällä hetkellä enemmän ihmisiä kuin täältä lähtee pois.

Maahanmuuttajat voivat olla siirtolaisia, paluumuuttajia tai pakolaisia. Suurimmat ryhmät ovat tulleet Venäjältä, Virosta, Somaliasta ja Jugoslaviasta. 30.9.2002 Suomessa asui 102 700 ulkomaalaista. Ulkomaalaisia on tällä hetkellä 1,9 % väestöstä. Se on paljon vähemmän kuin muissa Euroopan maissa.

Siirtolainen

Siirtolainen on henkilö, joka muuttaa toiseen maahan työhön. Esimerkiksi Suomesta Ruotsiin muutti paljon ihmisiä 1970-luvulla, kun Suomessa oli vähän työtä ja Ruotsi tarvitsi työtekijöitä. Vuosina 1961-97 muutti Suomesta Ruotsiin yli 400 000 suomalaista.

Paluumuuttaja

Kun suomalainen asuu ulkomailla, hän on ulkосуomalainen. Kun ulkосуomalainen muuttaa Suomeen, hän on paluumuuttaja.

Paluumuuttaja on myös inkeriläinen eli inkerinsuomalainen, joka muuttaa Suomeen entisen Neuvostoliiton alueelta. Suomen laki sanoo, että Suomeen voi muuttaa sellainen ihminen, jolla vähintään toinen vanhemmista on suomalainen. Vuonna 2002 Suomessa oli 5 730 inkeriläistä. Koko ajan inkeriläisiä muuttaa Suomeen lisää.

Pakolainen

Pakolaispolitiikka tarkoittaa, että ihmistä täytyy auttaa, jos hän tarvitsee esimerkiksi sodan takia apua. Ihminen voi tarvita kansainvälistä suojelua.

Jos ihminen tarvitsee kansainvälistä suojelua, hän on pakolainen, jota ei voi karkottaa eli lähettää maasta pois tai palauttaa sellaiseen maahan, jossa hän ei ole turvassa.

Turvapaikkaa voi hakea vain yhdestä maasta kerrallaan. YK:n pakolaissopimuksen allekirjoittaneet maiden täytyy käsitellä turvapaikkahakemuksia. Pakolaiset voivat olla kiintiöpakolaisia tai turvapaikanhakijoita:

A. Kiintiöpakolainen

Maailmassa on noin 10 maata, jotka ottavat joka vuosi tietyn määrän pakolaisia esimerkiksi pakolaisleireiltä. Yleensä he ovat ihmisiä, jotka pakenevat sotaa. He ovat silloin kiintiöpakolaisia. Suomi on myös sellainen maa, joka ottaa joka vuosi tietyn määrän pakolaisia eli kiintiöpakolaisia. Viime vuonna määrä oli 700 pakolaista. Ensimmäiset kiintiöpakolaiset tulivat 1970-luvulla Suomeen Chilestä. Sen jälkeen tuli kiintiöpakolaisia Vietnamista. Viime vuosina suurin määrä kiintiöpakolaisista tuli Iranista, Irakista ja entisestä Jugoslaviasta.

B. Turvapaikanhakija

Jos pakolainen tulee itse Suomeen ja pyytää turvapaikkaa, hän on turvapaikanhakija. Maassa ei ole turvallista elää esimerkiksi siksi, että maa ei hyväksy tiettyä uskontoa, rotua, kansallisuutta, tiettyä ryhmää tai mielipidettä. Esimerkiksi Somaliasta, entisestä Neuvostoliitosta tai Jugoslaviasta on tullut Suomeen paljon turvapaikanhakijoita. Turvapaikka on hyvin vaikea saada.

Jos maa ei anna turvapaikkaa, se voi antaa oleskeluluvan. Oleskelulupa tarkoittaa, että maahanmuuttaja saa asua Suomessa tietyn ajan. Kun aika loppuu, hänen täytyy lähteä pois tai hän voi yrittää hakea uuden oleskeluluvan. Esimerkiksi vuonna 2002 tuli Suomeen 3334 turvapaikanhakijaa, joista vain 14 sai turvapaikan, mutta 577 ihmistä sai oleskeluluvan.

Kun pakolainen saa Suomesta positiivisen päätöksen ja hän jää maahan, hän voi saada myös aviopuolisonsa ja lapsensa Suomeen.

Kun pakolainen hakee turvapaikkaa, hän ei vielä silloin asu Suomessa. Hän asuu Suomessa, kun hän saa vähintään vuoden oleskeluluvan. Kiintiöpakolainen asuu Suomessa heti, kun hän tulee Suomeen.

Turvapaikkahakemus täytyy antaa passintarkastajalle tai poliisille. Hakemus on hyvä antaa heti, kun saapuu maahan. Hakemuksessa on tärkeää tarkasti kertoa, miksi hakija tarvitsee turvapaikkaa. Jos hakemus on hyvä ja tarkka, sen käsittely on nopeampaa. Turvapaikkahakemuksessa on myös oleskelulupahakemus. Hakemuksen voi tehdä omalla äidinkielellä ja poliisi etsii ihmisen, joka kääntää hakemuksen suomen kielelle.

Kun turvapaikanhakijan tulee Suomeen, paikallinen poliisi tai ulkomaalaisviraston virkailija selvittää, miksi hakija on Suomessa. Tämän jälkeen turvapaikanhakija voi saada paikan vastaanottokeskuksesta. Siellä hän asuu niin kauan, kun hän saa päätöksen turvapaikkahakemukseensa. Myönteinen päätös tarkoittaa, että pakolaisella on Suomessa joko turvapaikka tai oleskelulupa. Kielteisen päätöksen jälkeen pakolaisen täytyy lähteä maasta, mutta hänellä on aina oikeus valittaa päätöksestä hallinto-oikeuteen.

Tilastokeskuksen tilastoja ulkomaalaisista, turvapaikanhakijoista ja päätöksistä:

http://www.tilastokeskus.fi/tk/tp/tasku/taskus_vaesto.html#turvapaikanhakijat

8.2. Suomen kansalaisuus

Kansalaisuus tarkoittaa, että ihminen on valtion jäsen. Kun maahanmuuttaja hakee Suomen kansalaisuutta, täytyy hakemus antaa henkilökohtaisesti oman asuinpaikan poliisille, mutta kansalaisuuden antaa Ulkomaalaisvirasto.

Jos Suomen kansalainen saa toisen maan kansalaisuuden, hän ei ole enää Suomen kansalainen. Vuonna 2003 tulee voimaan uusi kansalaisuuslaki, jonka jälkeen nämä asiat muuttuvat.

Kun lapsi syntyy Suomessa, hän saa Suomen kansalaisuuden, jos toinen vanhemmista on suomalainen ja vanhemmat ovat naimisissa. Lapsi saa Suomen kansalaisuuden aina, jos hänellä ei ole jonkun muun valtion kansalaisuutta ja hän syntyy Suomessa.

Ulkomaalainen voi saada Suomen kansalaisuuden, jos hän on yli 18-vuotias, hän on asunut Suomessa yli 5 vuotta, hänellä ei ole rikosrekisteriä ja hän osaa suomen tai ruotsin kieltä. Ulkomaalaisella täytyy olla kielitodistus suomen tai ruotsin kielestä, jos hän hakee kansalaisuutta.

Jos ulkomaalainen on ollut naimisissa suomalaisen kanssa yli kaksi vuotta ja asunut Suomessa yli 3 vuotta, hän voi hakea Suomen kansalaisuutta.

Kansalaisuushakemuksen päätös maksaa 400 euroa. Hakija maksaa sen itse.

Kansalaisuusilmoitus on nopea ja helppo tehdä. Ilmoituksella Suomen kansalaisuuden voi saada esimerkiksi nuori henkilö, joka on asunut pitkään Suomessa tai Suomessa syntynyt entinen Suomen kansalainen. Suomen kansalaisuuden saa myös avioliiton ulkopuolella syntynyt lapsi, jonka isä on Suomen kansalainen ja äiti ulkomaalainen, jos lapsen isä on tunnustanut, että lapsi on hänen.

Kansalaisuusilmoituksen päätös maksaa 100 euroa.

Lisää tietoa Suomen kansalaisuudesta:

<http://www.uvi.fi/oleskelu.html>

Poliisi/ kansalaisuushakemus:

<http://www.poliisi.fi/>

Julkiset palvelut/Suomen kansalaisuus:

<http://www.suomi.fi>

8.3. Oikeudenkäynti

Rikos on asia, jota Suomen laki ei hyväksy. Jos joku tekee rikoksen, poliisi ensin tutkii sen eli poliisi tekee esitutkimuksen. Tämän jälkeen syyttäjä päättää, meneekö asia oikeuteen. Jos syyttäjä syyttää, asia menee käräjäoikeuteen sille paikkakunnalle, jossa rikos tapahtui. Jollei syyttäjä nosta syytä, sen voi tehdä sen myös itse, mutta silloin se maksaa.

Tavallisia rikoksia Suomessa ovat esimerkiksi:

- rattijuopumus eli autolla ajaminen alkoholin vaikutuksessa
- pahoinpitely eli aggressiivisuus toisia ihmisiä kohtaan
- varkaus tai petos
- huumerikos

Oikeudessa ovat mukana vastaaja eli syytetty ja syyttäjä. Mukana voi olla myös rikoksen uhri. Lisäksi oikeudenkäynnissä on mukana todistajia. Käräjäoikeus joko hylkää tai hyväksyy syytteen.

Käräjäoikeuteen tulee paljon myös riita-asioita. Riita voi olla esimerkiksi:

- lasten huoltajuus (kuka saa avioerossa lapsen)
- velan maksu
- kauppa-asia (esimerkiksi sopimus, josta tulee riita)
- perintöasia (kun ihminen kuolee, kenelle perintö kuuluu jne.)

Kun haluaa saada oikeutta jossakin asiassa, täytyy hakijan viedä käräjäoikeuden kansliaan kirjallinen haastehakemus. Hakemukseen täytyy kirjoittaa, mitä henkilö vaatii ja miksi. Usein riidat voidaan sopia jo hakemuksen perusteella, mutta joskus asia menee eteenpäin eli oikeuteen asti.

Käräjäoikeuteen tulee myös suuri määrä hakemuksia, joissa ei tarvita oikeudenkäyntiä, esimerkiksi avioerot ja lapsen huoltoasiat, joissa ei ole riitaa jne.

8.4. Oikeusaputoimistot ja ilmainen oikeudenkäynti

Asiakas voi valita, haluaako hän oikeudenkäynnissä avustajakseen yleisen oikeusavustajan vai yksityisen asiamiehen. Yleiset oikeusavustajat ovat lakimiehiä, jotka työskentelevät valtion oikeusaputoimistoissa.

Oikeusaputoimistosta voi aina myös kysyä neuvoa, jos on epävarma jossakin oikeuteen liittyvässä asiassa. Se ei maksa mitään.

Yleinen oikeusapu ja ilmainen oikeudenkäynti on ilmaista Suomessa asuville henkilöille, joilla ei ole paljon rahaa. Muiden henkilöiden täytyy maksaa tuloista (esimerkiksi palkka) omavastuuosuus. Jos rikos on vakava tai rikoksen tekijä on alaikäinen, valtio palkkaa ilmaisen puolustajan. Jos tämän jälkeen ihminen saa tuomion, hänen täytyy yleensä maksaa oikeudenkäyntimaksut takaisin valtiolle.

Yleistä oikeusapua voi saada kaikissa oikeudellisissa asioissa, kuten avioerossa jne. Yleisen oikeusavun myöntää oikeusaputoimisto, kun se ensin selvittää hakijan tulot. Ilmaista oikeudenkäyntiä voi hakea tuomioistuimesta, jossa hakijan asia käsitellään.

8.5. Velkaneuvoja

Talous- ja velkaongelmissa auttaa velkaneuvoja. Velkaneuvoja laskee tulot ja velan ja tekee ehdotuksen siitä, millä tavalla velkaa voi maksaa taksin. Tämä velkajärjestelyehdotus menee käräjäoikeuteen.

Kunnat, seurakunnat ja eri järjestöt järjestävät maksutonta velkaneuvontaa. Velkaneuvontapalveluyksiköjä on Itä-Suomessa Nurmeksessa, Kuopiossa, Savonlinnassa ja Joensuussa. Joensuun yksikköön kuuluu 15 kuntaa.

Joensuun kaupungin velkaneuvojan palveluita ovat esimerkiksi:

- talousneuvonta
- sovintoneuvottelut ja sopimukset velallisen ja velkojien kesken

- velkajärjestelyhakemukset käräjäoikeuteen
- maksuohjelmien tekeminen hakijan kanssa
- yhteydenpito ja henkinen tuki asiakkaalle.

9. PANKKIPALVELUT

9.1. Tilin avaaminen

Kun haluat avata tilin, täytä ensin lomake, jonka saat pankista. Tarvitset myös passin tai muun henkilöllisyystodistuksen. Kun saat oman tilin, saat myös automaattikortin ja tunnuksen (numeron), jolla voit käyttää korttia.

9.2. Laskujen maksaminen

Laskuja voi maksaa hyvin monella eri tavalla. Yksi tapa on nostaa rahaa tililtä ja käydä maksamassa lasku. Laskun voi maksaa myös pankissa, mutta pankki ottaa vähän rahaa tästä palvelusta. Jos käytät laskun maksuun automaattia, se maksaa vähemmän kuin laskun maksaminen pankissa.

Jos haluat pankista lainaa, sinun täytyy kertoa pankissa tulot. Lainaa on helpompi saada, jos sinulla on säästöjä pankissa. Säästäminen on parempi tapa tehdä isoja ostoksia kuin laina, koska lainasta täytyy maksaa aina korko. Lisäksi pankkilainaan täytyy aina saada jonkun ihmisen takaus.

9.3. Maksuhäirintä ja luottotiedot

Lasku ja velka täytyy aina maksaa ajoissa. Laskussa on eräpäivä, joka on viimeinen laskun maksupäivä. Jos et maksa laskua eräpäivänä, sinun täytyy maksaa lisämaksu. Lisämaksu nousee koko ajan.

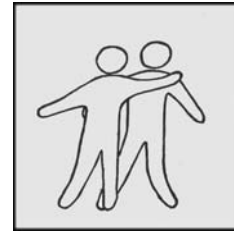
Jos et maksa laskua, sinulle tulee postissa 1-2 kirjettä. Jos sinulla ei ole rahaa maksaa, soita heti velkojalle ja yritä sopia uusi maksupäivä. Jos et maksa laskua etkä sovi uutta maksupäivää, lasku menee perintätoimistoon, joka panee laskun ulosottoon. Jos maksu menee ulosottoon, ulosottomies perii laskua sinulta palkasta tai omaisuudesta.

Tämä jälkeen tieto menee Suomen Asiakastieto Oy:n rekisteriin ja sinun on hyvin vaikea saada enää velkaa kaupasta tai pankista! Sinä et saa esimerkiksi luottokorttia tai et voi ostaa kaupasta osamaksulla. Usein myös on vaikea saada vuokra-asuntoa, jos on maksuhäiriömerkintä rekisterissä! Jos haet työpaikkaa, jossa täytyy käsitellä rahaa, työnantaja usein selvittää, onko sinulla maksuhäiriöitä. Lisäksi ulosotossa velka nousee koko ajan!

10. KULTTUURI- JA VAPAA-AIKA

Kulttuuri- ja vapaa-ajan palveluja on esimerkiksi:

- kulttuuritoiminta
- kirjastot
- kansalais- ja vapaaopistot
- nuorisotoiminta
- urheilu- ja liikuntapalvelut
- myös eri urheiluseurat

10.1. Joensuun kulttuuripalvelut

Joensuun kaupungin kulttuuripalvelut ovat Carelicumin talossa kulttuuri- ja vapaa-aikakeskuksessa. Kulttuuripalveluissa työntekijät suunnittelevat useita Joensuun kulttuuritapahtumia, esimerkiksi erilaisia festivaaleja, Joen yön tapahtumat, monet seminaarit ja kesätorin ohjelma. Kulttuuripalvelut toimii yhteistyössä monien paikallisten taide- ja kulttuurialan ihmisten kanssa.

10.2. Kirjastot

Kirjastot palvelevat kaikkia ihmisiä. Ne tukevat opiskelua ja kirjallisuuden ja taiteen harrastamista. Kirjastossa voi myös lukea päivän sanoma- ja aikakauslehdet. Kirjastossa on paljon myös kasetteja, nuotteja, videoita, karttoja yms. Melkein kaikkea voi lainata, mutta ei aina.

Kirjastoissa on usein myös tietokoneita sekä atk-pohjainen tiedonhaku- ja lainausjärjestelmä. Kirjastoissa järjestetään usein myös erilaisia näyttelyitä, satutunteja ja nukketeatteriesityksiä sekä muita tapahtumia. Joensuussa on käytettävissä neljä eri kirjastoa, jotka sijaitsevat keskustassa, Rantakylässä, Karsikossa sekä Niinivaaralla. Lisäksi kaupungissa kiertää kirjastoauto.

Kirjaston palvelut ovat ilmaisia, kun sinulla on oma lainauskortti. Kun lainaat jotakin kirjastosta, sinun täytyy viedä kaikki takaisin ajoissa. Jos kirjat yms. myöhästyvät, sinun täytyy maksaa sakkoa! Jos sinä et maksa tai vie kirjoja yms. takaisin, lasku menee ulosottoon.

10.3. Joensuun kaupunginteatteri ja –orkesteri

Joensuun kaupunginteatteri/Pohjois-Karjalan alueteatteri sijaitsee vuonna 1914 rakennetussa talossa. Teatterissa on kotimaisia ja ulkomaisia näytelmiä, teatterille tehtyjä omia näytelmiä sekä teatteria myös lapsille.

Joensuun kaupunginorkesteri palvelee ihmisiä, jotka haluavat kuunnella musiikki – yleensä klassista musiikkia. Lippuja konsertteihin saa Carelicumista ja opiskelijoille/työttömille lipun hinnat ovat halvempia. Jos käyt usein konsertissa, sinun kannattaa ostaa kausikortti.

10.4. Pohjois-Karjalan museo ja taidemuseo

Pohjois-Karjalan museossa Carelicumin tiloissa on yleensä yksi perusnäyttely sekä useita näyttelyitä, jotka vaihtuvat usein.

Joensuun taidemuseossa on erilaisia huoneita, joissa on pysyvät taideteokset ja huoneita, joissa näyttelyt vaihtuvat usein.

Taidemuseossa on esimerkiksi Madonna-huone, joka sisältää Madonna-aiheisia maalauksia ja veistoksia 1300 - 1800-luvuilta. Suomessa harvinainen antiikin ajasta kertova huone sisältää kreikkalaisia, etruskilaisia ja roomalaisia esineitä. Huoneessa voi myös tutustua antiikin kirjallisuuteen.

10.5. Joensuun vapaaopisto

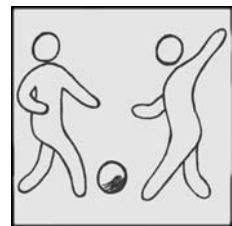
Joensuun vapaaopistolla on monipuolinen koulutusohjelma. Kurseja voi valita esimerkiksi tietotekniikan, tähtitieteen, eri kielten, taiteen, kirjallisen ja teatterin, musiikin, liikunnan ja terveyden, kotitalouden sekä tekstiili- ja teknisen käsityön alueelta.

Jos haluat tulla kurssille, sinun täytyy ilmoittautua. Jos et tule kurssille, sinun täytyy ilmoittaa viisi päivää ennen kurssin alkua. Kurssille otetaan siinä järjestyksessä, kun ihmiset ilmoittautuvat. Uusia kurseja alkaa joka kevät ja syksy ja ne maksavat vähän.

10.6. Joensuun urheilu- ja liikuntamahdollisuudet

Mehtimäen urheilualue

- uimahalli (kuntosali)
- Louhelan jääkiekkokaukalot
- Mehtimäen pallokenttä (pesäpallo, jalkapallo)
- tekojäärata (jääkiekko, taitoluistelu, ringette, kaukalopallo)
- jäähalli
- keskusurheilukenttä (yleisurheilu, jalkapallo, amerikkalainen jalkapallo)
- vapaa-aikatalo (pesäpallo, jalkapallo, yleisurheilu, lentopallo, koripallo, sulkapallo, painonnosto)
- Palloilukeidas (keilailu, squash, tennis, sulkapallo, pingis, biljardi, minigolf, seinäkiipeily, kuntosali)

Tapion pallokenttä

- jalkapallo, pesäpallo, luistelu

Rantakylän urheilualue

- uimahalli
- tenniskentät
- urheilukenttä (jalkapallo, yleisurheilu, amerikkalainen jalkapallo)
- urheiluhalli (lentopallo, koripallo, salibandy, sulkapallo, paini)

Utran pallokenttä

- jalkapallo, pesäpallo, luistelu

Niinivaaran urheilualue

- urheiluhalli (koripallo, lentopallo, salibandy, pöytätennis)
- tenniskenttä, jääkiekkokenttä
- urheilukenttä (jalkapallo, pesäpallo, yleisurheilu)

Mutalan pallokenttä

- jalkapallo, pesäpallo, luistelu

Urheilutalo

- lentopallo, koripallo, salibandy, telinevoimistelu, judo, karate, aikido

Siilaisen tenniskenttä

Noljakan punttisali ja ampumarata (ammunta ja jousiammunta)

Kuurnankadun sisäämpumarata (ilma- ja ruutiaseet)

Lykynlammen ulkoilualue

- ulkoilumaja
- sauna
- valaistu kuntorata
- hiihtoreittejä
- tilavaraukset liikuntatoimistosta (Carelicum)

Kuntohovin uimahalli

Hiihtoladut

- Jokaisessa kaupunginosassa on valaistu hiihto/kuntopolku
- Keväällä ylläpidetään jäälataja Pyhäsaareen

Vaellusreitit

- Jaaman kierros noin 48 km, reitillä kaksi laavua, jossa voi olla yötä

Lisätietoa Joensuun kaupungin liikuntapaikoista löydät osoitteesta: <http://www.jns.fi/liikunta/>

10.7. Järjestetyt liikuntavuorot

Joensuussa on erityis- ja terveysliikuntaa Vesikon uimahallissa, Rantakylän uimahallissa, Kuntohovin uimahallissa ja palloilukeitaalla. Voit myös valita erilaisia vesivoimistelu-, kuntosali- ja keilaamisryhmiä. Ryhmiä on myös erilaisille ihmisille, esimerkiksi sairaille tai vanhuksille jne.

Itä-Suomen liikuntaopistossa on liikuntakursseja, jotka kestävät yhden päivän tai monta kuukautta. Voimistelua eli jumppaa on aloittelijoille, keskitasoisille ja edistyneimmille voimistelijoille. Voit myös saada ammattitaitoista hieronta- ja muita kuntoutuspalveluja.

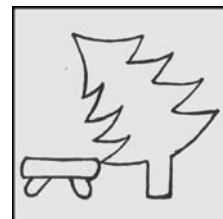
JoenVoli järjestää monipuolisia aerobic- ja voimistelutunteja halvalla. Miehien ja opiskelijoiden jäsenmaksut ovat halvempia kuin naisten.

Lähin golf-kenttä Joensuun lähellä sijaitsee Kontioniemellä.

Toukokuusta lokakuuhun Lieksan Ruunaan retkeilyalueella voi laskea alas koskea esimerkiksi kumilautalla. Retki on hyvä varata etukäteen ja se kestää noin neljä tuntia.

10.8. Talviurheilulajeja

Mustavaaran laskettelukeskus on 20 minuutin ajomatkan päässä Joensuusta. Lasketteliijoille on kaksi hissiä (vetopituus 400 m). Lapsille on oma hissi ja rinne. Mustavaaralla on myös hiihtolatuja.

Maarianvaarassa on hyvät mahdollisuudet lasketteluun ja hiihtoon Joensuun lähellä.

Loma- ja Ukko-Koli on noin 70 km:n päässä Joensuusta pohjoiseen. Siellä on suuremmat laskettelurinteet kuin Mustavaarassa tai Maarianvaarassa. Alueella on myös laajat pitkät ja monipuoliset hiihtoladut.

Pohjois-Karjalassa on erilaisia hiihtotapahtumia, esimerkiksi Huhmari-hiihto, Karelia-hiihto, Ahmanhiihto ja Pogostan hiihto. Kolme ensimmäistä hiihtotapahtumaa on sellaisia, että hiihtäjä voi valita itse, kuinka pitkän matkan haluaa hiihtää.

Pogostan hiihto on ihmisille, jotka harrastavat paljon hiihtämistä. Ensimmäisenä päivänä hiihdetään 53 km ja toisena päivänä 70 km. Jos haluaa osallistua perhelenkille, niin silloin ei kilpailla ja oteta aikaa kellosta.

11. USKONTO

Joensuussa on yli 30 erilaista seurakuntaa ja yhdistystä, jotka edustavat erilaisia uskontoja: evankelis-luterilainen, ortodoksinen, katolilainen, islamilainen jne.

Suomeen tuli uskonnonvapaus vuonna 1923. Suomessa suurin uskonto on kristinusko. Ortodoksinen uskonto tuli Suomeen idästä 1100-luvulla ja luterilainen uskonto tuli Suomeen 1500-luvulla lännestä.

Suomessa on evankelis-luterilaisia ihmisiä 86 %. Tämä tarkoittaa, että he kuuluvat luterilaiseen kirkkoon. Ihminen kuuluu siihen seurakuntaan, jonka alueella hän asuu. Kun pieni lapsi saa nimen, on juhlan nimi ristiäiset. Samalla lapsi usein liittyy kirkkoon, jos vanhemmat haluavat. Yleensä lapsi liitetään samaan kirkkoon, mihin äiti kuuluu. Jos isä ja äiti ovat eri mieltä asiasta, äiti saa päättää, mihin kirkkoon lapsi kuuluu. Jos ihminen haluaa tämän jälkeen erota kirkosta, hänen täytyy saada vanhempien lupa tai hän voi itse erota, kun hän on 16-vuotias.

Uskovainen on ihminen, joka uskoo Jumalaan. Ateisti ei usko Jumalaan. Vaikka suurin osa ihmisistä kuuluu kirkkoon, niin kaikkia ihmisiä ei uskonto kiinnosta. Usein ihmiset haluavat järjestää häät, ristiäiset ja hautajaiset kirkossa, mutta he eivät käy muuten usein kirkossa. Esimerkiksi 76 % aviopareista menee naimisiin kirkossa.

Ortodokseja on noin 1 % väestöstä eli 60 000 ihmistä. Itä-Suomessa on eniten ortodokseja. Itä-Suomessa on myös kaksi luostaria: Valamon luostari miehille ja Lintulan luostari naisille. Valamon luostarin perustajat tulivat Suomeen Karjalasta. Vanha Valamo on vielä Venäjällä Karjalassa. Valamon luostarissa käy kesällä paljon turisteja. Valamossa käy vuodessa yli 100000 ihmistä.

Suomessa on hyvin vähän ihmisiä, joiden uskonto on jokin muu kuin luterilaisuus. Suomessa on esimerkiksi islamilaisia, juutalaisia ja katolilaisia. Esimerkiksi islamilaisia ehkä on noin 8000 - 9000 ja juutalaisia vain noin 1500 ja katolilaisia noin 6500.

Ihmisiä, jotka eivät kuulu kirkkoon on noin 12 %.

Koulut järjestävät uskonnonopetusta lapsille. Jos lapsi kuuluu luterilaiseen tai ortodoksisen kirkkoon, uskonnonopetus on pakollista. Ne lapset, jotka eivät kuulu kirkkoon tai kuuluvat johonkin muuhun uskontokuntaan, opiskelevat koulussa elämäntietoa, joka sisältää esimerkiksi filosofian ja etiikan opetusta.

Lisää tietoa Suomen evankelis-luterilaisesta kirkosta:

<http://www.evl.fi/>

Lisää tietoa suomen ortodoksisesta kirkosta:

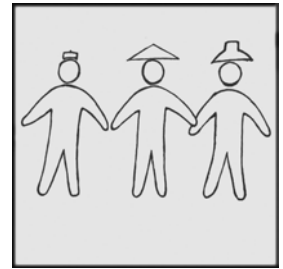
<http://www.ort.fi/>

Lisää tietoa Suomessa toimivista muista uskonnollisista yhteisöistä, uskonnollisista julkaisuista, yhdistyksistä, kustantajista jne.:

<http://www.abo.fi/~tmartika/suomiuskonto/uskonto.html>

12. JÄRJESTÖ- JA KANSALAISTOIMINTA JA KOHTAAMISPAIKAT

Kansalaistoiminta ja vapaaehtoistyö ovat tärkeitä asioita Suomessa. Kun ihmiset tekevät asioita yhdessä, he voivat paremmin hoitaa heille tärkeitä asioita ja vaikuttaa niihin. Kansalaistoiminta on osa länsimaisessa demokratiaa.

Suomessa on yhdistymis- ja kokoontumisvapaus. Se tarkoittaa, että ihmiset voivat vapaasti kokoontua yhteen ja perustaa yhdistyksen. Poliisi tai muu viranomainen ei voi kieltää sitä, jos ihmiset eivät tee yhdessä rikosta tai muuta väärää.

Yhdistys on organisaatio, jossa ihmiset tekevät yhdessä asioita, jotka ovat heille tärkeitä. Ammattiyhdistysliike, urheiluseurat, käsityö- ja taideyhdistykset jne. ovat kansalaistoiminnan tulosta. Yhdistykseen menevät ihmiset, jotka ovat kiinnostuneita samoista asioista ja haluavat itse päättää, mitä he yhdistyksessä tekevät. Ihmiset haluavat osallistua kansalaistoimintaan, koska siellä esimerkiksi

- voi tehdä asioita, joista on kiinnostunut
- voi auttaa niitä, jotka tarvitsevat apua
- voi kehittää itseään ja saada tietoa
- voi vaikuttaa niihin, jotka päättävät eri asioista
- voi löytää uusia ystäviä

Suomessa on hyvin paljon yhdistyksiä ja järjestöjä. Rekisterissä niitä on yli 117 000. Jokainen löytää varmasti itselleen sopivan järjestön, johon voi mennä mukaan. Yhdistyksissä voi esimerkiksi suojella luontoa ja ympäristöä, tarjota harrastuksia lapsille, nuorille ja aikuisille, huolehtia sairaista ja vanhuksista jne. Myös poliittiset puolueet ovat yhdistyksiä.

Rekisteröidyn yhdistyksen voi perustaa vähintään kolme 15-vuotta täyttäneitä henkilöä. Suomessa on myös esimerkiksi maahanmuuttajien omia yhdistyksiä. Yhdistyksissä voi esimerkiksi opiskella suomen kieltä, tehdä käsitöitä ja oman maan ruokia jne. Yhdistys voi myös tehdä oman maan kulttuuria ja kieltä tutuksi suomalaisille.

Tietoa eri harrastuksista ja vapaa-ajan toiminnoista löytyy kuntien vapaa-aika- ja kulttuuritoimistoista, kirjastoista, lehdistä, seurakunnista tai suoraan järjestöiltä.

Tietoa yhdistyksistä saa Patentti- ja rekisterihallituksen kotisivulta:

<http://www.prh.fi/index.html>

12.1. Kansainvälinen kohtaamispaikka Aurora

Maahanmuuttajien ja suomalaisten kohtaamispaikka Auroassa on:

- maahanmuuttajaneuvonta
- kansainvälisiä sanomalehtiä

- tietokoneita, joissa on Internet
- muiden kielten koulutusta
- Atk-koulutusta
- erilaisia kerhoja ja muita tapahtumia
- kahvila

Maahanmuuttajaneuvojat:

Melody Karvonen (englannin kieli), puh./fax. 013 244 2570,

email: melody.karvonen@pkky.fi

Melody ottaa vastaan ajanvarauksia, palvelee asiakkaita ja viranomaisia maanantaisin, keskiviikkoisin, torstaisin ja perjantaisin klo 10-13 välisenä aikana.

Andrei Suni (venäjän kieli), puh./fax. 013 244 2570, email: andrei.suni@pkky.fi

Andrein päivystysajat ovat keskiviikkoisin ja torstaisin klo 13-17.

Auroran kotisivut:

<http://www.pkky.fi/aurora>

12.2. Kansalaistalo

Kansalaistalossa on Kansankahvila Soroppi, jossa voi tutustua uusiin ihmisiin. Kansalaistalossa toimii esimerkiksi maailmankauppa, nettikahvila, avunvälitys ja huolinarikka. Huolinarikasta voi saada keskusteluapua, ystävän tai tukihenkilön jne. Kansalaistalossa on myös kokoustilat, joita on mahdollisuus varata, jos haluaa järjestää jonkin tapahtuman.

Kansalaistalon kotisivut:

<http://kansalaistalo.jns.fi>

12.3. Suomen Punainen Risti (SPR)

Suomen Punaisen Ristin työ on laajaa. Suurin osa työstä on vapaaehtoistyötä. SPR:n keskuksiin voi kaikki mennä, joita SPR kiinnostaa. Keskuksissa on erilaisia palveluja ja ne järjestävät retkiä ja teematapahtumia.

Punaisella Ristillä on myös maailman suurin nuorisojärjestö. Punaisen Ristin osastossa voi olla mukana erilaisissa tapahtumissa ja projekteissa, joiden teemoja ovat esimerkiksi suvaitsevaisuus, kansainvälisyys, terveyden edistäminen sekä väkivallattomuus. SPR:llä on myös Vapaaehtoinen pelastuspalvelu, joka vapaaehtoistyönä auttaa erilaisissa onnettomuus- ja tuhotilanteissa. SPR:stä voit kysyä lisää!

SPR:n kotisivut:

<http://www.redcross.fi>

12.4. Mannerheimin lastensuojeluliitto (MLL)

Mannerheimin Lastensuojeluliitto auttaa lapsia, nuoria ja perheitä. MLL arvostaa lasta ja lapsuutta, inhimillisyyttä, suvaitsevaisuutta ja iloa.

MLL:sta voi kysä lyhytaikaista lastenhoitoapua kotiin. Hoitajat ovat koulutettuja. Palvelu maksaa vähän.

MLL:n tekee nuorisotyötä kouluissa eli se organisoii tukioppilaita ja kummioppilaita peruskouluihin. 4. – 5. -luokkalaisia oppilaita koulutetaan kummeiksi niille, jotka aloittavat koulun. Tukioppilaita taas voivat olla 8. – 9. -luokkalaiset oppilaat, jotka muut luokan opiskelijat valitsevat. Kummi- että tukioppilaat auttavat muita oppilaita koulussa.

MLL:lla toimii joka päivä perhekahvila. Perhekahviloissa vanhemmat voivat tavata toisiaan ja samalla lapset voivat leikkiä ja pelata pelejä. MLL järjestää Joensuussa koululaisten iltapäiväkerhoja. MSL järjestää vanhemmille järjestetään luentoja ja teemailtoja.

rikoksen tai rikosyhtymän uhrin, sukulaiset ja ystävät sekä rikoksen todistajat voivat saada apua MLL:n rikosuhripäivystyksestä. Rikosuhripäivystyksessä on vapaaehtoisia tukihenkilöitä, jotka MLL on kouluttanut tähän työhön. Tukihenkilö auttaa ja tukee henkilökohtaisesti käytännön asioissa. Tukihenkilön kanssa voi keskustella ja hän voi auttaa, jos tarvitaan lisäapua. Tukihenkilö voi olla mukana esimerkiksi rikosilmoituksen tekemisessä, poliisitutkinnassa, korvaushakemusten tekemisessä, lähestymiskiellon hakemisessa, oikeusapu- ja asianajotoimistoissa, oikeudenkäynnissä yms. Tukihenkilöpalvelu on ilmainen.

Lisätietoja MLL:stä:

www.lapset.net

12.5. Joensuun NNKY ry.

Joensuun Nuorten Naisten Kristillinen yhdistys ry. eli NNKY järjestää monenlaista toimintaa naisille ja lapsille. NNKY järjestämää toimintaa on esimerkiksi:

- Kansainvälinen Naistenryhmä
- Monikulttuurinen Lastenryhmä
- naisten illat ja kerhot, erilaiset tapahtumat, kurssit ja leirit.

Maahanmuuttajat ja suomalaiset ovat kaikki tervetulleita mukaan!

Lisätietoja toiminnasta: tarja.juntunen@luukku.com

naistyoprojekti@tikkanet.pp.fi